

KISGRAFIKA^{2024/3}

KIADJA A „KISGRAFIKA BARÁTOK KÖRE GRAFIKAGYŰJTŐ ÉS MŰVELŐDÉSI EGYESÜLET”

FERY ANTAL
Ex libris
X2/2, 90 × 64 mm, 1980

TORÓ JÓZSEF
Dráma
S1, 170 × 90 mm, 2024

DISKAY LENKE
Ex libris
X1, 94 × 59 mm, 1968

NAGY ÁRPÁD
Ex libris
X2, 57 × 52 mm, 1957

BUGYI ISTVÁN JÓZSEF
Új-lenyomatok 6.
X3, C5, 160 × 145 mm, 2003

FERY ANTAL
Ex libris
X2, 90 × 59 mm, 1987

TARTALOM

Éves beszámoló • Könyvbemutató Szerencsen: Fery Antal •
DR. JUHÁSZ ISTVÁN: Fery Antal, a kisgrafika óriása •
STOKINGER JÓZSEF: Boldog születésnapot Sárszegi György •
ÜRMÖS PÉTER: Litográfiák a Nemcsics művészpárról életművében •
VASNÉ DR. TÓTH KORNÉLIA: Diskay Lenke születésének centenáriuma •
DR. IFJ. SARKADY SÁNDOR: Az Ormos család kisgrafikái •
UJSÁSZI RÓBERT: Nagy Árpád munkássága sorozat (3.) • Rövid hírek •
DR. HORVÁTH HILDA: A Tanár Úr, Medgyesy Miklós • Palásthy Imre: Értékmegőrzés •

ALAPÍTVÁ: 1959. MEGJELENIK ÉVENTE NÉGY ALKALOMMAL
Postacím: 2042 Törökbálint, Bartók Béla utca 2. • Internetcím: www.kisgrafika.hu
Ex librisek forráshelye: Stokinger gyűjtemény és www.exlibrismuzeum.hu
Felelős kiadó: Antalné Tari Zsuzsanna ügyvezető • e-mail: titkar@kisgrafika.hu
Szerkesztők: dr. Tebeli Izabella • Stokinger József
ISSN 0209-6161 (nyomtatott) • ISSN 2786-1104 (online)

AZ EMLÉKEK ÖRÖKKÉ ÉLNEK!

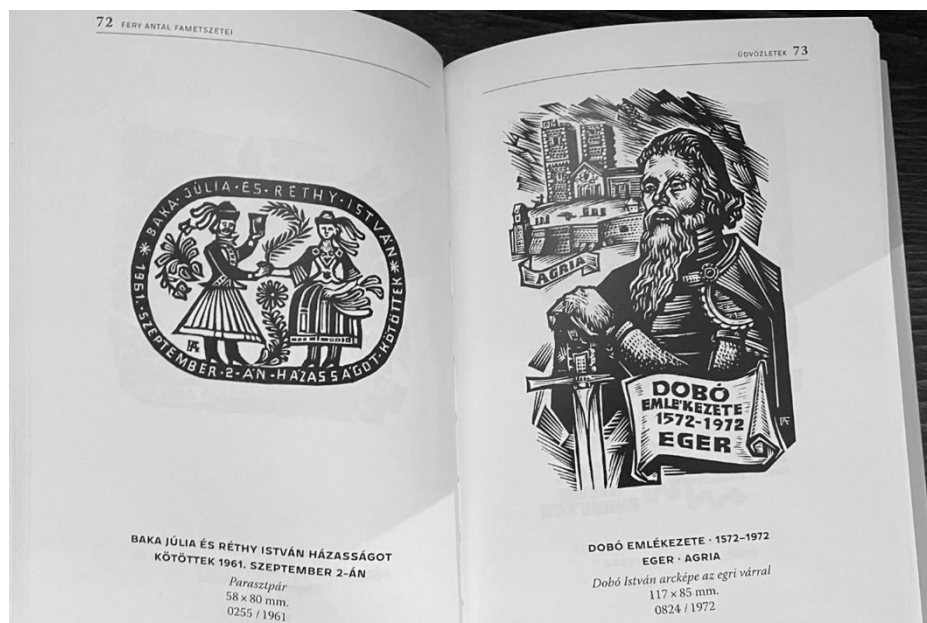

Rácz Mária, Nagy László Lázárné Pirooska, Kopasz Márta, dr. Krier Rudolf

SZÁSZ SÁNDORÉKNÁL TÖRÖKBÁLINTON 1998. AUGUSZTUS 11-ÉN

Álló sor: Kisteleki Ibolya, Vén Zoltán, Király Zoltán, Király Zoltánné Ági, Arató Antal, Sós Imre
Ülő sor: Szanka Rózsa, Mayer Józsefné, Szász Mara, Semsey Andorné Valkó Ila, Szász Sándor

Könyvbemutató Szerencsen

Fery Antal (1918-1994), szerencsi származású grafikusművész legszebb fametszeteit tartalmazó könyvének bemutatóját április 17-én tartották Szerencsen, a Rákóczi-vár lovagtermében. A megjelenteket Nyíri Tibor polgármester köszöntötte, aki elmondta, hogy a Zempléni Múzeum a helyi értékek őrzője. Megtalálható itt többek között a Rákóczi Zsigmond és kora című tárlat, valamint Petrikovits László által elkezdett több ezer darabos képeslevelezőlap gyűjtemény. A kínálat most Fery Antal ex libriseivel bővült, aki országos és európai szintű hírnévre tett szert. A városvezető büszke arra, hogy Szerencs tovább őrzi emlékét az új tárlattal és a könyv kiadásával. Ezt követően Majoros Judit, a Zempléni Múzeum igazgatója és egyben a könyv megálmodója méltatta az elhunyt művészt.

A „Válogatás Fery Antal fametszeteiből” címet viselő könyvben aktív szerepet vállalt dr. Horváth Hilda művészettörténész, az Iparművészeti Múzeum főosztályvezetője és Kiss István könyvművész, akik szintén jelen voltak a bemutatón. Dr. Horváth Hilda a művészt méltatta, akit Európa szerte az egyik legnagyobb fametszőnek tart. Kiss István elmondta, hogy igyekezett a mestertől

olyan fametszeteket összeválogatni a könyvbe, amiből az olvasó egyfajta képet kap Fery Antalról. Hangsúlyozta, hogy az az alkotói alázat és fegyelem, amivel a művész fába véste elképzeléseit mára kihalóban van. A könyv szerkesztésében aktív szerepet vállalt még a művész lánya, Bánki Veronika műfordító, aki újfent számos ex librist adományozott a Zempléni Múzeumnak.

op. 22, X2, 66x60 mm, 1939

Fontos tudni, hogy Fery Antalt 1989-ben díszpolgárrá avatták Szerencsen. Az akkori ünnepi beszéde fennmaradt az utókornak, amit változtatás nélkül közlünk:

„Mindenki tudja Szerencsen, hogy őseim nem Vereckénél jöttek be Magyarországra. 1888-ban a szerencsi cukorgyár építésekor kerülünk ide Morvaországból. Apám a nyers cukorgyárban tevékenykedett, később az anyagraktár vezetője lett 1918-ban, 58 éves korában bekövetkezett haláláig. Tízen voltunk testvé-

rek, hét fiú és három leány. Három fiú a betűszedést tanulta ki, három pedig a vasesztergályosi szakmát. Én a bádogosságot tanultam a cukorgyárban 1923-tól 1925-ig. Két éves segéd voltam, amikor 1927-ben a Cukorgyár Rt. ösztöndíjával Pestre kerültem. Tizedes magyar vagyok, mert globális ezer esztendőből családknak csak száz év jutott. A hét Fery fiú összesen 30 évet katonáskodott. A veradót is leróttuk. Laci bátyám az első világháború első hónapjában esett el az orosz fronton, 21 éves korában, 1914-ben. Jóska bátyám a második világháborúban esett el 43 évesen, szintén az orosz fronton. Mari nővérem fia, Berényi László levontként került Bajára, ahol tifuszban halt meg 1944-ben. A nevem francia eredetű. Az ősök a francia forradalomkor emigráltak Morva- illetve Magyarországra. A felmenők között vannak németek is, úgyhogy gall, germán és szláv keverék vagyok. Én magyarul gondolkodom, magyarul érzek és magyarul imádkozom. Tamási Áron szerint azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne. Hát én Szerencshez tartozom, és a szülőhelyemet nagyon-nagyon szeretem...” – olvasható a fennmaradt forrásokban. Ez a szövegrészlet remekül érzékeltetni, hogy a művész mennyire szerette Szerencset.

A könyv megvásárolható interneten és a Zempléni Múzeumban.

op. 1452, X2, 98x80 mm, 1980

op. 1245, X2, 100x75 mm, 1977

DR. JUHÁSZ ISTVÁN

Fery Antal, a kisgrafika óriása

2. rész

Művészi tevékenysége,
kiállításai,
műveinek megjelentetése

(folytatás)

Széchenyi István születésének 150. évfordulójára a főváros adott ki könyvet 1941-ben. Ehhez Fery Antal fametszet-illusztrációkat készített Széchenyiről, a hozzá köthető művekről, eseményekről, tárgyakról. A Kopp Antal által jegyzett összeállítás ezekből 22-öt tartalmaz, egy ennél bővebb, 29 elemű listát tett közzé Fery Veronika a Kisgrafika 2007/1-es számában.

Egyik kedvenc motívuma volt a művésznak – mi sem természetesebb – maga a könyv, annak készítése, terjesztése. Negyvennél több olyan metszetet készített, amelyen írópult, a pultnál álló szerzetes szerepel, vagy Gutenberg és az ősnymtatványok készítése a témája. Ezen túl sok (majd 40) könyvtár részére készített lapokat. Ezek között országos, megyei, városi, községi, iskolai egyházi (stb.) könyvtárak is voltak. Ehhez kapcsolódik az a metszetsorozat, melyekkel könyvjelzőket készítettek,

egy-egy dúcra legfeljebb kétezret, ez is indokolta a motívumok ismétlődését. A 69 dúcból 52 középkori témákat jelenít meg (soknak a témája a könyv készítése, nyomtatása), 12 könyvjelzőn Budapest nevezetességei és a zodiákusok szerepelnek, a fennmaradó 5 olvasójegyen vázák, madarak, épületek (stb.) vannak, de ez utóbbiak mindegyikén ábrázolt magyar népi motívumokat is.

A népviselet, a népi motívumok nagyon sok lapon megjelennek, legalább kettőszázötven ilyen grafikát tudtam azonosítani, ehhez hozzájönnek még a karácsonyi ünnepkörhöz (betlehemezés, Háromkirályok, a Szent Család, újévköszöntés) kapcsolódó lapok. A Háromkirályok negyvenkettő, a pásztorok tizennégy lapon jelennek meg, szinte mindig népi motívumokkal.

op. 1436, X2, 170x138 mm, 1981

Az Ó- és Újszövetségben szereplők közül megjelenik a lapokon Ádám és Éva, Noé, Mózes, Jézus Mária és Mária Magdolna, valamint Lukács evangélista. Sok lapnak témája a kereszténység szentjeinek az ábrázolása. Összesen 17 szent jelenik meg a lapokon, leggyakrabban Szent István (10), Szent György a sárkánnyal (8), Szent Ferenc (7, madarakkal, farkassal), illetve Szent László (4).

A gyűjtők, megrendelők nem ritkán kérték tőle címerek fába metszését. Összesen huszonnyolc címerábrázolás született, számomra a legkedvesebb a Madách-címer volt.

Szó volt róla, hogy gyakran kellett ipari, mezőgazdasági, kereskedelmi szervezetek részére grafikai lapokat készítenie, mintegy 110-120 ilyen grafika született. Ezek között is vannak nagyon szépek.

Nem felejtette el munkásszármazását, és több lap is kifejezetten heroikusan mutatja be a munkát végző embereket.

A legszebbek ebből a témakörből a Kőbányai Gyógyszergyár részére készített fametszetek, amelyekből 15-öt számoltam össze. Ezek a többszínnyomású lapok középkori patkárús-vegyész-alkimista jeleneteket ábrázolnak.

A további jelentősebb témaköröket csak felsorolásszerűen adom meg: magyar festők grafikusok (16 db), Magyar zene, színpeszt, film (13 db), más nemzetek képzőművészei, írói zenészerzői (37 db), (magyar történelem (28 db), világtörténelem (7 db), mitológia (15 db), tudomány (ennek része a fizikusok is), orvoslás (38 db), Kisgrafika Barátok Köre, kisgrafikai kongresszusok, kiállítások (~20 db).

Szeretett szülővárosa, Szerencs összesen hatvanegyszer kap szerepet lapjain. Ezek mindegyike és még más témakörök is (pl. építészet, szobrok ábrázolása) akár önálló cikket is érdemelne.

op. 532, X2, 93x53 mm, 1968

op. 179, X2, 45x50 mm, 1960

A motívumok közül (az előzőeken túl) gyakori a hajók ábrázolása (43), a szőlő, bor, pince (~80), a griff (8), a női akt (14), a villám (5). Néhány motívum (pl. madarak, virágok) szinte megszámlálhatatlan, inkább nem vesződtem velük.

op. 1695, X2, 74x74 mm, 1984

A lapokon többször is megjelenik a humor, bár ezek elsőre nem mindig nyilvánvalóak. A Corpus Jurist olvasó róka elég egyértelmű célzás, de az a Justitiát ábrázoló grafika is elgondolkodtató, amelyen a nőalaknak csak az egyik szemét fedi a kendő.

op. 1776, X2, 93x70 mm, 1986

Van néhány kifejezetten pajzán metszete, amelyeket jó barátja, Pusztai Pál rajzai alapján készített. Pusztai Pál a Ludas Matyi karikatúristája volt 1959-től, legismertebb alakjai Iván és Joe voltak, illetve az ún. Jucika sorozata. Fery Antal fametszetein Jucika jelenik meg többször is, utolsó alkalommal Pusztai Pál halálát (1970) követően, amikor Jucika már gyászruhát visel.

A napi politika (az említett ipari, mezőgazdasági, SZOT témákon túl) nem jelenik meg a lapjain. Sem a Horthy-, sem a Rákosi-, sem a Kádárkorszak szereplői nem 'érdemelték ki', hogy arcukat fába véssek. Egyetlen kivételt találtam, Kovács Imre parasztpárti politikus portréja szerepel az egyik lapon. Kovács nem értett egyet a kommunista hatalomátvétellel, ezért emigrált – mielőtt letartóztatták volna. Politikai véleménye persze volt a művésznek, ezek is 'tetten érhető' lapjain, például sok metszete utal pacifista gondolkodására.

Megszámlálhatatlan Fery Antalnak a hazai és külföldi kiállításokon, kongresszusokon való részvétele, illetve a róla, művészetéről szóló írások mennyisége. Néhányat azért érdemes kiemelni! Már 1960-ban Dániában, 1963-ban Olaszországban és Hollandiában jelent meg róla cikk szaklapokban, amelyeket műveivel is illusztráltak. Negyven grafikáját tartalmazó mappáját 1962-ben jelentették meg.

Az Országos Széchényi Könyvtárban 1965-ben volt ex libris kiállítása, a katalógus – melynek előszavát Fery Antal írta – 62 művet sorol fel. Szintén 1965-ben volt kiállítása a lengyelországi Malbork városában a második exlibris-biennálén, korábban ilyen neves kiállításra magyar művészt még nem hívtak meg.

Az exlibris-egyesületek nemzetközi szervezetének (FISAE) 1968-ban rendezett kongresszusán a magyar szervezetet Fery Antal és dr. Semsey Andor képviselte az olaszországi Comoban. Erre az alkalomra jelent meg első alkalommal Az ex libris művészei c. kötet, amelyben Fery Antal tíz (eredeti) grafikája is helyet kapott.

Nyolcvan évesen érte a megtiszteltetés, hogy a portugál A. M. da Mota Miranda által jegyzett ex libris enciklopédia 6. kötetében Fery Antal 23 kisgrafikája is szerepelt, elsőként a magyar grafikusok közül. (A 19. kötetben (2015) pedig Nagy László Lázár, ahogyan a Kisgrafika 2024/1-es számában erről írtam.)

op. 1313, X2, 62x90 mm, 1978

Gyűjtők, megrendelők

Fery Antal igen kiterjedt ismeretségi körrel rendelkezett, sokan rendelték tőle vagy gyűjtötték lapjait. A kisgrafika neves alkotóival, gyűjtőivel rendszeres levelezést folytatott, sok lapját a KBK tagjai, hazai és külföldi gyűjtők megrendelésére készítette.

op. 243, X2, 97x67 mm, 1961

A leggyakoribb megrendelőket itt most fel is sorolom: PL-TF (73), Petrikovits László (40), Farkas István (31), Kopp György (28), Szij Rezső (24), Krier Rudolf dr. (23), Szigeti István (23), Béres Ferenc (22), Kovács Károly dr. (18), Leo Arras (18), Gianni Mantero, (16), Bodnár Sándor (15), Mayer József (14), Semsey Andor (13). A legtöbbet rendelő PL-TF monogramok mögött két fővárosi kertész Pesti László és Tarjányi Ferenc rejtőzködik. Ők főleg botanikai témájú lapokat rendeltek, így a botanikai tárgyú kisgrafikák is egy jelentős témakör Fery Antal művészetében. Róluk illetve a grafikákról dr. Soós Imre írt részletesebben a Kisgrafika 1989/3-as számában.

Kerestem szűkebb pátriám (Cegléd és környéke), illetve ismeretségi köröm megrendelőit, és találtam ilyen személyeket is: Kőrösi Ilona dr. (4), Szepesváriné Rácz Mária (2), Maczelka Tibor (1), Baldavári László (1).

Társadalmi tevékenysége, elismerései

A kisgrafikai tevékenysége szempontjából legfontosabb társadalmi tevékenysége volt, hogy az 1959-től újjáalakult Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesületnek (KBK) a kezdetektől tagja volt. Mentora, Varga Nándor Lajos halála után 1978-tól Fery Antalt választották meg az egyesület elnökének, amely tisztséget haláláig viselte. Magyarország, illetve a KBK képviseletében számos kisgrafikai eseményen (kiállítások, kongresszusok) vett részt, nem csak határainkon belül, de külföldön is. A KBK emblémáját (lásd e lap címlapján) és tagági lapját is fába metszette.

Fery Antal sok pályázaton ért el díjakat, elismeréseket. A hivatalos elismerések ugyanakkor nagyon sokáig „elkerülték”. Számára a legfontosabb kitüntetés szeretett szülővárosának, Szerencsnek a díszpolgári címe volt (1990). Az állami elismerés sem maradt el, igaz alaposan megkésve, csak közvetlenül a halála előtt kapta meg a Magyar Köztársaság Érdemrend Kiskeresztjét.

op. 294, X2, 90x60 mm, 1962

op. 374, X2, 102x76 mm, 1964

A művészi hagyaték és irodalom

Művészi hagyatékának legfőbb ápolója a Szerencsen működő Zempléni Múzeum. Az intézményben állandó kiállításon mutatják be a művész mintegy 300 kisgrafikáját, szerzőszámaikat, kitüntetéseit, a róla szóló dokumentumokat, néhány grafika dúcát (stb.), illetve őrzik számos egyéb művét, eszközeit, dokumentumait. A Múzeum támogatásával jelent meg az életművet bemutató alkotásjegyzék, előbb négy külön füzetben, majd összevonva önálló kötetben is. A 2006-ban megjelent kiadványban (2005-ös évszám szerepel a címlapon) megtalálható egy részletes névmutató (dr. Nagy Ádám munkája) az alkotásaihoz, illetve Fery Antal lányának, Fery Veronikának az utószava is.

Az alkotásjegyzék alapján állította össze 2008-ban a művész unokaöccse, Kopp Antal a FERY ANTAL (1908-1994) című kiadványt. A mű 11 kötetben, majd kétezer oldalon ismerteti a művész életét (dr. Soós Imre tollából), majd néhány fotóval szemlélteti a korai munkáit (festmények, rajzok, mozaikok), a cinkográfiai technikával sokszorosított rajzait, ezt követően az alkotásjegyzékben minden kisgrafika leírását, illetve az eredetivel azonos méretben (ahol lehetett) magát a grafikát is közlésezi. A cikk megírásához az előzőek jelentették az alapot, de emellett több, a Kisgrafika korábbi számaiban is megjelent cikket felkutatottam, valamint internetes forrásokból származó információt, adatokat is hasznosítottam.

Fery Veronika (Bánki Vera) rendelkezésemre bocsátotta Kopp Antal összeállítását CD-lemezen; ez és a névmutató jelentették a legnagyobb segítséget. Verától többször is kaptam pénzügytörténeti cikkeim illusztrálásához vagy az általam szervezett kiállítások (például: Dante, Madách) anyagához is grafikákat. Köszönöm!

A közelmúltban jelent meg a „Válogatás Fery Antal fametszeteiből” (Zempléni Múzeum, Szerencs, 2023) című kötet.

STOKINGER JÓZSEF

Boldog születésnapot Sárszegi György

A KBK egyik legfontosabb célkitűzése minden időben az volt, hogy a művészek és gyűjtők kapcsolatát erősítse, bensőségesebbé tegye, és ezáltal elősegítse a színvonalas alkotások megszületését, majd értékes gyűjtemények kialakítását. Ez csak akkor jöhet létre, ha a Kör munkája kiegyensúlyozott, gördülékeny s a vezetők vonzó programokat kínálnak az aktív tagságnak. Szerencsére vannak áldozatkész, önzetlen tagok és művészek, akik közösségünk érdekeit szolgálják. Ilyen embernek ismertem meg a 88. évét július 21-én betöltött Sárszegi Györgyöt a Szegedi KBK tagját, aki rendszeres résztvevője a KBK összejöveteleinek. Sokat segít a szegedi körnek a tagdíjbeszédésekben, az újságterjesztésben, és szinte mindenben. Köszönjük!

Kedves Gyuri Ne sajnáld, hogy múlnak az évek! Ez egy kiváltság, ami sok embernek nem adatik meg. Úgy gondolom, hogy olyan vagy, mint a jó bor: ahogy telnek az évek egyre nemesebb, értékesebb leszel.

*Szaladnak az évek, születésünk óta
Peregnek a percek, mint a homokóra.
Az évek száma csak halad,
De az a jó, ha szívében az ember fiatal marad.
Legyél mindig nagyon vidám,
Sugározzon mosolyod,
Legyen még sok-sok csodás napod.*

BÁLINT FERENC, C3C5, 110x95 mm, 2019

MOLNÁR ISCSU ISTVÁN, C3, 2024

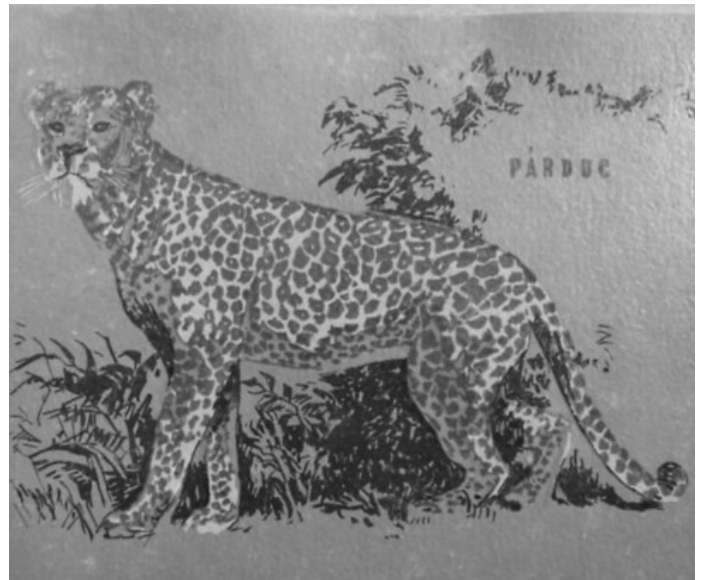
VÁRKONYI KÁROLY op 1292, X2, 56x120 mm, 1986

ÜRMÖS PÉTER

Litográfiák a Nemcsics művészpár életművében

Nemcsics Antal és Nemcsicsné Takács Magdolna művészeti életművében különleges helyet foglalnak el azok a litográfiák, amelyek most először kerülnek bemutatásra a Nemcsics Emlékház Színország Galériájában. Nemcsics Antal grafikai életművének a múltkori ősbemutatóján a magas- és mélynyomású sokszorosító eljárásokkal készített fa- és linómetszeteket, valamint rézkarcokat és hidegtű nyomatokat ismerhettük meg. Nemcsics Antal „Utazásaim Színországban” című könyvében így vall a grafikai kezdetekről: „Az ötvenes évek elején az érdeklődésem a sokszorosító grafika felé fordult. Készítettem linómetszetet, fametszetet, rézkarcot, hidegtűt, aquatintát, könyvmotot és szita nyomatot is... A Minerva Kiadó megbízott verses, képes mesekönyvekhez kórajzok készítésével. Rajzoltam állatokat, madarakat, színes pillangókat...”¹

Nemcsics Antal az Országos Magyar Képzőművészeti Akadémiának a festő szakán diplomázott 1950-ben, ezt követően a grafikai munkák részben megélhetési forrásként szolgáltak, hiszen a Képcsarnokon keresztül forgalmazta ezeket. Ugyanakkor szakmai téren pedig a kiállított grafikák tették ismertté a nevét a Műcsarnokban megrendezett évenkénti, országos Magyar Képzőművészeti Kiállításokon. Ahogy írja a könyvében, 1955-ben készítette feleségével, Nemcsicsné Takács Magdolnával a Kis Állatvilág, és a Színes állatvilág című mesekönyveket az akkor megalakuló Minerva Kiadó felkérésére. A jelenlegi kiállítás ezeknek a könyveknek a lapjaiból lett összeállítva. A munkák az illusztrációs jellegük ellenére közel álltak azokhoz az akadémiai figurális tanulmányokhoz, amelyek megalapozták a kezdeti grafikai szemléletét, így nem állt távol a szemléletüktől ez a megbízás.

A bemutatott nyomatok technikailag litográfiák, más néven könyvmotok. A magas- és mélynyomású, domborműves, vagy a mélyedékes technikák helyett a síknyomtatású sokszorosító grafikai eljárások közé tartozik a litográfia a szitanyomással együtt.

A litográfiát Alois Senefelder találta fel 1797-ben. A kísérletezései közben felfedezte, ha a tökéletesen simára csiszolt mészkőre zsíros tussal vagy krétával rajzol, és azt a rajzot vízzel kezeli, majd a kőre nyomdafestéket hord fel, akkor zsíros anyaggal rajzolt felületek vonzzák a nyomdafestéket, a vizes felületek pedig taszítják azt. A litográfia nyomóanyaga a megmunkálás előtt simára csiszolt solnhofeni mészkő. A litográf tussal vagy krétával rajzolt ábrát gumiarabikummal szivaccsal áttörlik, és hagyják megszáradni. Ezután terpentinnel kioldják a zsíros litográfiai festék vagy kréta festékanyagát. Majd a felvizezett követ megfestékezik nyomdafestékes hengerrel, ahol a gumiarabikummal bevont vizes körfelületen nem tapad meg a zsíros nyomdafesték, csak a negatív rajzot tartalmazó, fedetlen körfelületen.

Majd erre a célra készített öntöttvas présgépen dörzsléces csúszónyomatékkal, nagy nyomás alatt lenyomtatják. A nyomtatás folytonos nedvesítés, festékezés közben történik, és a kőről közvetlenül nyomtatnak a papírra. Több kódúc használatával készül a színes litográfia is, ami először kromolitográfia elnevezést kapta. A XIX. században a nyomdatechnika folyamatos fejlődése során később kiváltják a nehezen mozgatható követ fémlemezekkel, létrejön a cinklitográfia és az alulitográfia. A fotográfia feltalálásával, ahogy a fotolitográfia esetében is történt, ennek a technikának a reprodukáló szerepe erősödött, ami azután elvezet az újságnymtatáshoz használatos ofsetnyomtatáshoz, ahol gumihengerek sora viszi át a képet és szöveget a papírra.

Itt a kiállításon látható néhány, a könyvhöz temperával készült terv illetve színvázlat; a kérdés az, hogyan kerültek rá a litográfiai nyomóformára a tervek.

Bár erről nincs információnk, a Nemcsics házaspár vélhetően az átnyomásos litográfiát, más szóval az autográfiai megoldást használta, amelyet már Senefelder

is alkalmazott 1802-ben. A lényege, hogy a rajzot a kő helyett preparált papírra, vagy krétázott kromopapírra készítik litográf tussal vagy krétával. Ezt a papírt átforgatva a nyomdában az előkészített kő- vagy fémlemezre nyomtatják, és a nyomdagépek pedig egyenes állású rajzot reprodukálnak.² Ez a tervezés speciális munkamennetet igényel, így jutunk el az alkalmazott rajztechnikáig.

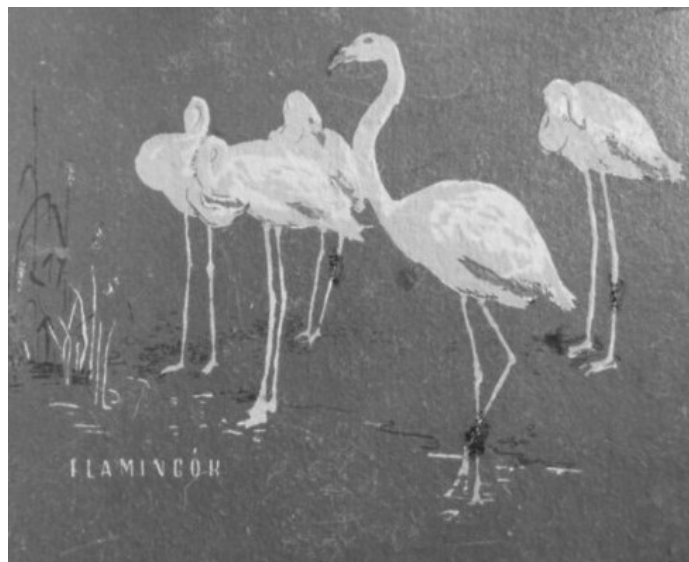
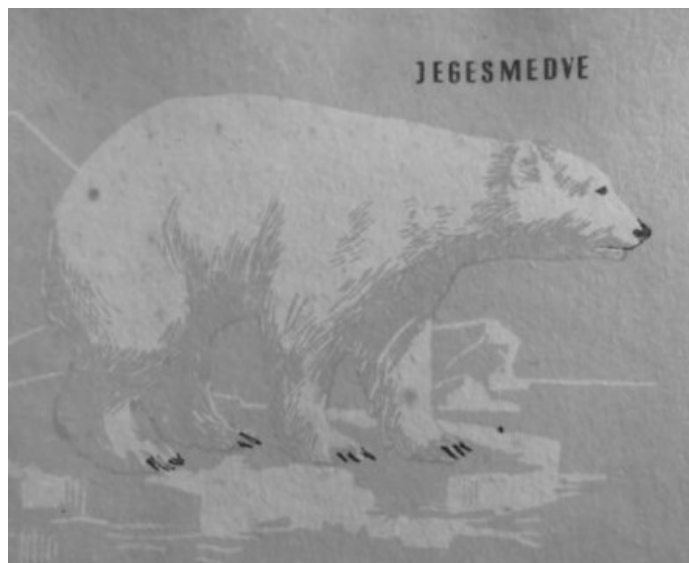
Az illusztrációs gyakorlat szerint a hagyományos grafikus megoldásokban a főmotívum domináns fekete vagy sötét színű toll- illetve krétarajzként jelenik meg, és ehhez igazítják a színiegészítéseket alárendelt formában, háttérként, vagy díszítésként. A Nemcsics házaspárnál ezzel szemben a színnel lehatárolt felületek legtöbbször autonóm formaként, egymást kiegészítve közvetítik a karakteres formákat úgy, hogy egymás mellé, vagy egymásra nyomtatva együtt teljesebb ki a teljes figura.

A fekete megjelenése több szempontból is érdekes megoldású, mivel sok helyen önálló díszítőszíneként jelenik meg, nem pedig forma- vagy tónusképző módon.

Az egyik legkülönlegesebb megoldás, amikor a hiányt érezzük; nincs fekete kontúrrajz, hanem a háttér fehérén hagyott, negatív körvonala jelöli ki a figura határát. Ezen belül pedig kisebb ecset- vagy tollvonalak jelzik a részletformákat, sok esetben a háttérszínnel megegyező rajzolatok láthatók.

Rajztechnikailag színenként kellett megrajzolni az állatfigurát, az autográfiai megoldásnak megfelelően külön-külön papírra. Másodsorban a fekete, mint rajzi elem, a háttér vázlatos jelöléseként kap szerepet, például a gém, gazella megrajzolásánál, vagy az oroszlanos címlapnál.

Harmadsorban a pillangók szárnyainak mintázatánál kihagyhatatlanul fontos a feketének a kompozíciós szerepe, és mindamellett önálló absztrakt díszítésként is felfoghatók. Kolorisztikai szempontból és rajztechnikailag is a legmivesebb a pulyka ábrázolása, ahol a színpompás tollazat egy nagyon gazdag színskála szerint lett kialakítva. Ebből némely kiemelt részlet egy-egy táblaképnek a témája is lehetne.

A nyomdatechnikai gyakorlatnak megfelelően a lapokat olyan segédjelzéssel kell ellátni, mint az illesztőkereszt vagy a vágójellel, ami később levágásra kerül, ezért ezeket a rajzon kívül szokták elhelyezni.

Rendhagyó módon találunk a sorozatban olyan rajzokat, amelyeknél a kompozíció belül látható az illesztőkereszt, mint ahogy a pillangó sorozat esetében is több lapon látható.

A kézzel színrekontott lapok a nyomdaüzemben lettek ezek után egymásra nyomtatva, és az utolsó színnek a helyére kerülésekor teljesebb ki teljes egészében a képi kompozíció.

Mindehhez olyan festőművészi szemléletre volt szükség, amelyet az akadémián sajtótítottak el. Némely lap részletei már előre vetítik azokat a festészeti megoldásokat, amelyeket a következő években a táblaképeiken vagy a murális munkáknál megvalósítottak.

A gyermekek számára készült, állatokat ábrázoló mesekönyvek sokszor kifestőkönyvként is funkcionálhatnak.

Az illusztrátor dönti el, hogy a természettudományos ábrázolás és az animációs mesefigura közötti széles skálán melyik ábrázolási módot választja.

Nemcsics Antal és Nemcsicsné Takács Magdolna a természettudományos szemlélethez közelebb álló rajzi megjelenítést alkalmazott olyan empatis formában, hogy a gyermekek számára is megkedvelhető állatfigurákat tartalmazó könyvecskét sokan és örömmel lapozgathassák.

A hagyományos gyermekkönyvek közül pedig az alkalmazott litográfiai nyomtatástechnika emeli ki azáltal, hogy a lapjai önálló kiállítás keretében is bemutatathatók.

Irodalom:

^{1.} Nemcsics Antal: *Utazásaim Színországban* – 12. oldal. (2007)

^{2.} Szenteczky Csaba: *A nyomtatott grafika története és technikái* – 248. oldal. (2003)

VASNÉ DR. TÓTH KORNÉLIA

Diskay Lenke születésének centenáriuma

100 éve született Diskay Lenke (Kiskundorozsma, 1924. augusztus 22. – Budapest, 1980. december 13.) grafikusművész, az ex libris műfajának egyik kiváló hazai művelője.

A festegető édesanya, Péter Szabó Anna művészi érzékét három lánya közül az elsőszülött „Lencike” örökölte. Már kisdíákként cseréptányérokat festett szomszédok, rokonok kérésére és a maga öröme. Elemi iskoláit Kiskundorozsmán végezte, a középiskolát az akkori szegedi leánygimnáziumban. 1942-ben került a Magyar Képzőművészeti Főiskolára a fővárosba, de diplomát – a háború miatt – csak 1949-ben szerzett grafika szakon, mesterei Varga Nándor Lajos és Koffán Károly voltak. Évekig rajztanárként tevékenykedett Budapesten, akárcsak férje, a festőművész Varga Hajdú István. Leányuk, Varga Hajdú Eszter is örökölte szülei tehetségét, festményrestaurátor-művészként dolgozik.

Diskay Lenke arról, hogy miként ismerkedett meg az ex libris műfajával, a következőket nyilatkozta: „A negyvenes évek elején Szegeden jártam középiskolába. Tanárain tudták rólam, hogy elég jól rajzolok. Az igazgató egyszer behívatott, és megkért, tervezzek valamelyik rokonának egy ex librist. Akkor még azt sem tudtam, mi fán terem. A lexikonban kellett megnéznem. Abban az időben a diákújságok Márton Lajos jellegzetes rajzaival voltak tele. Én is az ő modorában készítettem el az első ex librisemet...”

Aztán munkásságának egyre meghatározóbb műfajává vált az ex libris, melyben sajátos, egyedi stílust hozott létre. Érdeklődésének, szellemi, személyes barátságainak, tájékozódási pontjainak megismeréséhez nagy segítséget jelentenek az általa készített könyvjegyek és alkalmi grafikák. Azt vallotta, a jó ex libris készítésének egyik feltétele, hogy ismerni kell annak az egyéniségét (érdeklődését, foglalkozását, hajlamát), akinek a grafika készül, azaz jelképet kell alkotni. Főként fa- és linómetsetben dolgozott, a kép- és kisgrafika mellett kárpittervezőként is tevékenykedett. Az ex libris műfajában ötletessége, formakincse nagy változatosságot mutat. Lapjainak témája az ember és az őt körülvevő világ. Gazdag grafikai hagyatékát az újszerű és hagyományos megoldások, a nonfiguratív és népi fogantatású stílus ötvözése, kényes, megtalált egyensúlya jellemzi. A magyar vidékről származva ihletet merített a népművészetből, a természeti formákból, felhasználta a pásztorfaragások, a népi szőttesek világát, a madarak, a kerti virágok formáit, kedvelte a középkori kódexek rajzait, a keleti, főként perzsa miniatúrákat. Mindezek ötletül szolgáltak tömören-gazdagon megformált, színes képi világához. Ha többszínű metszetet akart készíteni, akkor minden színnek külön dűcot kellett vésnie. Az egymást fedő színek újabb színváltozatot hoztak létre. Így két dűccal már négyféle színt is tudott alkotni. A túlzottan tarka metszeteket nem kedvelte, egy képhez háromnál több dűcot nem szokott használni.

op. 174, X1/2, 94x72mm, 1970

Műveivel először 1954-ben lépett közönség elé, első önálló bemutatójára 1959-ben került sor a Május 1. mozi előcsarnokában Budapesten. 1959-től a Fiatal Képzőművészek Stúdiója kiállításának és 1960-tól valamennyi neves kollektív tárlatnak állandó résztvevője volt, például szerepelt 1960-ban a Képzőművészek Nemzetközi Kiállításán, 1961-ben az I. Miskolci Grafikai Biennálén. 1967-ben a Fényes Adolf Teremben kisgrafikai lapjaiból rendezett tárlatot. Ezt követően férjével is többször kiállított, emellett mindketten gyakran szerepeltek irodalmi folyóiratokban.

Külföldön is hamar felfigyeltek Diskay Lenke tehetségére. A dán Klaus Rödel már 1967-ben megjelentetett egy alkotásjegyzéket a művésznő addig készített ex libriseiből *Lenke Diskay ex libris, en ungarsk exlibris-kunstner, 1967* címmel. 1968-ban a XII. Nemzetközi Ex libris Kongresszus ex libris pályázatán 3. helyezést ért el az olaszországi Comóban. Rendszeresen meghívták a lengyelországi Malborkban kétévente rendezett nemzetközi ex libris kiállításokra, és a Banská Bystrica-i (ma Szlovákiában) fametsző biennálék állandó résztvevője is volt.

1970-ben hazánkban elnyerte a Bartók Béla-emlékpályázat első díját, melyet a Budapesten rendezett XIII. Nemzetközi Ex libris Kongresszus alkalmából a zeneszerző halálának 25. évfordulója alkalmából írtak ki. A Bartók-pályázat helyezettjei, a díjak sorrendjében: Diskay Lenke, Grazina Didelytė és Anatolij Kalasnyikov voltak, utóbbi kettő az akkori Szovjetunióból. Diskay díjnyertes lapja Bartók Béla egyik legismertebb műve, a *Cantata Profana (A kilenc csodaszarvas)* nyomán készült többszínnyomatos fametszetű grafika volt.

op. 170, X1/2, 125x80 mm, 1970

Gondolatainak teljesebb kifejtésére 1970-től gyakran készített sorozatokat (*Balaton-sorozat, Kaleidoszkóp I–III.*). *Honnan-Miért-Hová?* című sorozata a születés-élet-halál gondolkörét idézi. Utóbbi munkájával a Szegedi Nyári Tárlaton (1971) díjat nyert. 1971-ben a Keszthelyi Kisgrafikai Biennálén kitüntetésben részesült, Jászberényben elnyerte a Székely Mihály-emlékpályázat első díját (1972).

op. 198, X1, 102x75 mm, 1972

A balatoni kisgrafikai biennálék rendszeres résztvevőjeként egyre többen megismerték a munkásságát. Az 1970-es évek folyamán egyéni kiállítása volt Szegeden, Veszprémben, Budapesten és Érden. Elnyerte „A balatoni táj híres emberei” pályázat díját is. 1972-ben Dániában, Helsinögörben kapott díjat a XIV. Nemzetközi Ex libris Kongresszushoz kapcsolódó pályázaton. Külföldön ex librisei szerepeltek még Párizsban, Hamburgban, Krakkóban, Luganóban, Bledben, Milánóban stb.

Diskay Lenke színes fametszetei a hagyományos, fesszes ritmusú, zömében a fekete-fehér ellentétére épülő kompozíciókkal szemben szinte festőinek nevezhetők. Új tónust hoztak az 1960–70-es évek kisgrafikai életébe, hazánkban és külföldön is nagy sikert aratva. Improvizatív ábrázolásvilágát az érzelmi gazdagság, a népművészet forrásul használva az átérzés és a tudatos újratemtés jellemzi. A motívumok gazdag hálóját gyakran a lapok egész felületét betölti. A vonalak játékaival, az ihletett vonalvezetéssel varázslatot teremt, alkotásaira alapvetően a harmónia, kiegyensúlyozottság jellemző. A kolorisztikus hajlamú művésznő színharmoniója mértéktartó; szívesen használ aranyat is, mert ezzel derűt és ünnepélyességet, meleget és fényjátékot egyformán ki tud fejezni. Jó példája ennek a Semsey Andor nevére szóló ex libris könyvön ülő, zenélő nőalakkal.

op. 68, X1/2, 80x46 mm, 1966

A motívumok hangulati sűrítésének, a méretek tartalmi kiteljesítésének szép példái a költők és írók részére készült ex librisek, melyek a tulajdonosra, illetve annak valamely alkotására utaló motívumokat tartalmaznak. Egész kis magyar irodalomtörténet áll össze a Csoóri Sándor, Illyés Gyula, Jékely Zoltán, Juhász Ferenc, Kormos István, Rab Zsuzsa, Sánta Ferenc, Simon István, Vas István, Weöres Sándor stb. nevére szóló ex librisekből.

op. 72, X1, 73x73 mm, 1967

op. 144, X1+X3, 108x57 mm, 1969

Tüskés Tibor író, kritikus, irodalomtörténész ún. beszélő ex librise a nevére utalóan tüskéket ábrázol.

Diskay Lenke ex librisei széles társadalmi réteget átfogva korának képzőművészei, emellett szakírók, természettudósok, zenészek, tanárok, könyvtárosok, orvosok, jogászok, mérnökök stb. részére is szólnak, a művésznő sokukkal személyes ismeretségben állt. Tág körű hazai és nemzetközi ismeretségét mutatja, hogy a neves gyűjtők közt magyar és külföldi megrendelők nevére egyaránt metszett ex librist.

op. 53, X1+X3, 70x58 mm, 1966

Soó Rezső, Lippóczy Norbert, Ebergényi Tibor, Reisinger Jenő színes könyvjegyei részben szakmájukra utalók – Soó Rezső botanikaprofesszor ex librisén például búzacakasz szerepel, melyet a növény érését követve többféle (zöld, aransárga, barna) színváltoztatban is elkészített a művész.

A külföldi gyűjtők, szakírók közül Gianni Mantero, Leo Arras, Helmer Fogedgaard és Klaus Rödel nevét emelem ki. Leo Arras belga művészettörténész egyik lapján Sárkányölő Szent György látható a népmesék motívumkincsét idéző ábrázolással. A dán Klaus Rödelén – aki 1962–2001-ig a frederikshavni Alpha Diesel hajózási gépipari vállalat (MAN B&W), majd a Frederikshavn Kunstmuseum og Exlibrissamling igazgatója volt – sellő alakja rajzolódik ki lanttal, utalva a megrendelő lakhelyére, Frederikshavn kikötővárosra. A grafikára határozott vonalvezetés, esztétikus kidolgozottság jellemző, a víz alatti világot idéző színvilággal. A színek varázsában élő művész ezt a grafikát is elkészítette többféle színváltoztatban.

op. 118, XI+X3, 85x57 mm, 1968

Más intézmények mellett az Országos Széchényi Könyvtár többször is rendezett kiállítást Diskay Lenke grafikáiból. Elsőként 1966 decemberében hetven leg szebb ex librisét tekinthették meg az érdeklődők.

Az OSZK Plakát- és Aprónyomtatványtára 1997-ben kapta ajándékba a grafikusművész hagyatékát, amely 17 361 db ex librist tartalmazott, illetve ezek dúcait, grafikákat, a művésznő díjait, kiállításainak katalógusait. Megjegyzendő, hogy a hagyatékban a kisgrafikák magas darabszáma a variánsokkal, duplumokkal, vázlatokkal együtt értendő – a grafikusművész Semsey Andor által 1981-ben összeállított kisgrafikai alkotásjegyzéke mintegy 294 opusszámú kisgrafikát ír le.

A nemzeti könyvtár a beérkezett anyagból 1999 elején újabb kiállítást rendezett, és ugyanezen évben a pápai Jókai Mór Városi Könyvtár is. Az Országos Széchényi Könyvtárban 2008 szeptemberétől kezdődött meg a Diskay-hagyaték részletes online katalogizálása, mely nyomán *Ex librisek a Nemzeti Könyvtárban: Diskay Lenke hagyatéka* címmel újabb kiállítás nyílt 2009-ben, ennek kurátora Vasné dr. Tóth Kornélia volt. A tárlat – mely újszerű módon a megrendelők szerint csoportosítva mutatta be az ex libriseket – virtuális formában napjainkban is megtekinthető e linken, bemutatva Diskay Lenke sokszínű grafikai világát:

https://www.oszk.hu/sites/default/files/virtualis_kiallitasok/ex-librisek_diskay/Diskay_kezdoalap.html.

„Egy emberöltő óta, több mint harminc éve ismertem és szerettem Őt, aki kollégánál több volt, a kisgrafika által harcostársam [...] mindenben szíves, részt kérő, igazi Ember volt. [...] Lenkére sem várhat feledés, körünk mint egyik legnagyobb alkotóját és tagját tiszteli továbbra is” – Stettner Béla, a Kisgrafika Barátok Köre művészeti vezetője e szavakkal búcsúztatta a művésznőt 1980-ban. Az utókor azóta is méltán őrzi a kisgrafika nemzetközi hírű alkotójának emlékezetét.

Fery Antal, op. 1505, X2, 92x65 mm, 1981

Beszámoló 2023 évről KBK Budapest

TISZTELT KÖZGYŰLÉS, KEDVES MEGJELENT TAGTÁRSAK!

Az elmúlt évben hála Istennek, és Kőrösi Icnak, meg tudtuk tartani összejöveteleinket itt ezen a gyönyörűen kialakított helyszínen (helyiség problémánk ezennel megoldódott). Remek dolog, hogy kiállításokat is lehet itt rendezni, így láthattuk Vén Zoltán grafikáit, valamint legutóbb König Róbert alkotásait. Továbbra is büszkéek vagyunk a szegediekre és az ajkaiakra is, hogy igen lelkesen és töretlenül működtetik színvonalas rendezvényeikkel egyesületünket. Külön köszönet illeti ezért Padné Szabó Marikát és Rácz Máriát.

Kronológiai pontosság nélkül az alábbi eseményekről tudok beszámolni:

- Szeptemberben Kőhegyi Gyulát Kőbányán köszöntöttük 90. születésnapján. Egyben életmű kiállítást is láthattunk.

- Szintén szeptemberben ünnepelhettük Rácz Máriát 80. születésnapja alkalmából. Gyönyörű gyűjteményes kiállítása volt a Somogyi Könyvtárban

- Decemberben Horváth Hilda és Somlai Tibor könyvbemutatóján vettünk részt Virág Judit Galériájában. (*LÉPJ BE! Palotáktól lakásokig* – Corvina kiadó)

- Palásti Erzsébet kiállításai közül kiemelném, hogy meghívott vendégként Toscanában is szerepelt, de kiállított a Zuglói Ifjúsági Centrumban, résztvevője volt a Salgótarjáni Tavasz Tárlatnak, a Hatvani Biennálénak, lehetett látni munkáit Győrben. Kolozsváron, Szécsényben stb.) Számos nemzetközi tárlaton is szerepelt (Törökország, Argentína). Nemzetközileg nagyon megbecsült művésztünk, ezért gratulálunk a pár hónapja kapott Nemzetközi Leonardo da Vinci díjához, melyet Milánóban vett át, és most hétvégén Velencébe utazik, ahol a Nemzetközi PHOENIX díjat kapja. Szívből gratulálunk! (születésnapján is köszöntjük, Isten éltesse!)

- Vasné dr Tóth Kornélia kitüntetése: Kornélia 2018 óta tagja a Német Ex libris Egyesületnek, melynek idei ülésén tüntették ki a Burgk kastélymúzeumban. Az egyesület egykori, majd tiszteletbeli elnökéről elnevezett Walter von Zur Westen-érmet a Német Ex libris Egyesület adományozza az ex libris eszme nemzetközi terjesztése kapcsán végzett kiemelkedő tevékenységért évente egy olyan ember számára, aki az ex libris kutatása és szakirodalmi bemutatása, egyéb módon való széles körű népszerűsítése terén hosszabb időn át kiugró teljesítményt mutat fel. Az ex libris műfaj vonatkozásában ez a napjainkban adható legrangosabb kitüntetés nemzetközi szinten, melyet 1988 óta eddig 21 alkalommal nyújtottak át, ám előfordult, hogy több éven át nem nyerte el senki ezt a rangos elismerést. Magyarország még nem szerepelt a díjazottak között, ezért különösen nagy megtiszteltetés, hogy az idén Kornélia kapta meg ezt a rangos

díjat gazdag eddigi munkásságáért. Nagy öröm ez a KBK, a magyar kisgrafika élet számára! Kornélia nemrégén a Kossuth rádió Librettó műsorában vett részt, és sok kiállítást is megnyitott (*V. Hatvani Kisgrafikai Biennálé, stb.*).

- Februárban jelent meg Fery Antal válogatott exlibriseiből egy könyv, erről Bánki Vera értesített minket. Majoros Judit, a Zempléni Múzeum igazgatója és egyben a könyv megálmodója tartott könyvbemutatót a Rákóczi vár lovagtermében. A *Válogatás Fery Antal fametszeteiből* címet viselő könyv szerzője Horváth Hilda művészettörténész, az Iparművészeti Múzeum főosztályvezetője és Kiss István könyvművész. Bánki Vera a napokban arról írt, hogy ősszel itt Pesten is tartsunk könyvbemutatót. Természetesen segítünk.

- Volt két kiállításunk Törökbálinton, egyik saját alkotásaimból, a másik Ürmös Péter kisgrafikáiból. Péter kiállítása azért volt különleges, mert az új művek új technikákat sorakoztattak fel. A törökbálinti Falumúzeummal nagyon jó kapcsolatot ápolhatunk, mióta a vezetője Pap Nikolett, aki maga is grafikus művész, König Robi tanítványa. Ősszel Kőhegyi Gyula kérésére a Kőbányai művészek is kiállítanak majd.

- Új szerkesztőségünk nagyon jól működik, köszönet dr. Tebeli Izabellának, mint főszerkesztőnek és Stokinger Józsefnek, aki a tördelői és nyomdai előkészítői munkát is végzi. A borító arculatát Molnár Icsu István alakította ki, a címlap az ő keze munkája. Neki is köszönet jár. A nyomdát továbbra is megtartottuk, az áremelkedések ellenére nagyon jó áron készítik el az újságot.

- Örömteli esemény, hogy törökbálinti székhelyűként pályázhattunk civil szervezetként önkormányzati támogatásra. Ehhez már áprilisban el kellett készíteni a könyvelői beszámolót, sikeres beadás eredményeként 81.000 Ft-ot nyertünk.

LÉTSZÁM

Fontos feladatunk lenne a fiatalítás és a növekedés, de sajnos az embereket manapság nehéz megszólítani. A jegyzett tagokról, most már azokat nem számítva, akikről rég nem tudunk. Jegyzett tagunk: 63 fő. fizette a tagdíjat: 43 fő. Külföldre 7 egyesületnek küldünk KISGRAFIKA újságot, 5 küld vissza az ő kiadványukból.

PÉNZÜGY

Továbbra is kiadásaink nagy részét a KISGRAFIKA folyóiratunk kiadása, a postaköltségek teszik ki. Ehhez jön a könyvelő díja (idén 110.000 Ft) Tavalay is megállapítottuk, most is különösen igaz, hogy kevés a pénzünk. Most már igazán szükség lesz adományokra.

43 tag fizet:	43x3 000=	129 000 Ft
újság cca	4x26 400=	105 600
könyvelő		<u>110 000</u>
		215 600 Ft

Javasoljuk az éves tagdíjunk emelését 5000 Ft-ra, erről legutóbbi összejövetelünkön beszéltünk is. Ugyan tavaly megállapítottuk a 4000 Ft-ot, de sajnos határozat nem született róla, így továbbra is 3000 Ft-okat fizetünk.

HONLAPUNK

Honlap rendbetétele továbbra is feladatunk. Néhány lelkes tagunknak (dr. Kőrösi Ilona, dr. Tebeli Izabella és Vasné dr. Tóth Kornélia) köszönhetően a Facebookon is jelen vagyunk.

PÁLYÁZAT

Mint említettem, sikerült Törökbálinton pályázni, mint civil szervezet, erre jövőre is számíthatunk.

PROGRAMJAINK

Leendő idei programjainkról várjuk javaslataitokat, erről is beszéljessünk az „egyebek” napirendi pont alatt.

Antalné Tari Zsuzsanna

Beszámoló 2023 évről KBK Szeged

A Somogyi-könyvtár márciusig fűtés hiánya miatt zárva volt.

ÖSSZEJÖVETELEINK, PROGRAMJAINK

Március 17. 7 fő jelen. Kós Károly (Temesvár 1883-1977) polihisztor, építész, író, grafikusra emlékezett Bakacsi Lajos. Színes előadásában beszélt prof. dr. Gall Anthony Magyarországon élő skót származású ausztráliai építészről, aki Kós Károlyról írta szakdolgozatát. Felvételen láttuk Farkas Ádám szobrász Kós Károly kolozsvári egész alakos szobrát.

Március 23. Hódmezővásárhelyen a Tornay János Múzeumban megtekintettük Benczúr Gyula festő, grafikus kiállítását

Április 14. 6 fő. Rácz Mária dr. Lusztig István (1903-1944) 120 éve született Szeged legnagyobb kisgrafika gyűjtőjére emlékezett. Nevén több, mint 360 db ex libris készült. 20 000 darabos gyűjteménye Soó Rezsőhöz, majd az Iparművészeti, ill. a Balaton Múzeumhoz került.

Május 12. 8 fő. Madách Imréről (1823-1864) emlékeztünk. Életét Rácz Mária ismertette. Fő műve Az ember tragédiája 15 színét Buday György (1907-1990) és Kass János (1927-2010) grafikai megjelenítését Bakacsi Lajos vetítette le.

Június 7. 7 fő. Budapesti kirándulás: A Szépművészeti Múzeumban Csontváry Kosztka Tivadar (1853-1919) festményeit és Reigl Judit (1923-2020) grafikus Haláltánc és szicíliai Szt. Ágota alkotásait néztük meg. Belvárosi Nagyboldogasszony Főplébánia-templomot kívül-belül megtekintettük. Megcsodáltuk a főoltáron Mária mennybemenetele, mellékoltáron a Szent család Molnár C. Pál festőművész (1894-1981) alkotásait.

Június 9. 7 fő. Emlékeztünk Kopasz Istvánné dr. Pálfi Budinszky Eszter volt tagtársunkról, aki 96 éves korában elhunyt. Rácz Mária bemutatta Günter Hujber (1966-) cseh rézmetsző grafikus csillagjegyeinek többféle változatát.

Szeptember 7. 80 fő. A 80 éves Rácz Mária gyűjtő kiállításának megnyitója. Nevére 116 darab ex librisből 83 került tablókba, 150 kisgrafikával KBK jelen és elhalt művész és gyűjtő tagoknak állított emléket. Kisfilm segítségével mutatta be gyűjtői tevékenységét, lapjai történeteit, élményeit.

Október 6. 10 fő. Budapest, Szépművészeti Múzeum Pierre-Auguste Renoir francia impresszionista festőművész, a Király utcában Salvador Domingo Felipe Jacinto Dalí i Domènech katalán-spanyol művész alkotásaiban gyönyörködtünk. A Kőrössi Galériában KBK barátainkkal találkoztunk és Vén Zoltán elnökünk gazdag kiállítás élménydús tárlatvezetését hallgattuk meg.

Október 14. 6 fő. A Móra Ferenc Múzeumban Az ókori Kína kincsei kiállítást tekintettük meg.

November 10. 9 fő. Vendégségben a Szépművészeti Céh-nél. Nagy Károly művész, a céh vezetőjével megtekintettük a szépen berendezett, tagjaiknak alkotásaival díszített új telephelyüket.

December 8: 9 fő. Szabó András művészetpedagógus tagunk „Advent a festészetben” szép, tartalmas előadását hallgattuk meg: Brugel, Campin, MS mester, Rembrandt, Bosch, Leonardo da Vinci. Öröm volt a közelgő karácsonyi ünnepre ráhangolódni.

Összejöveteleinket a Somogyi-könyvtár Zeneszobájában, a hónap második péntekén, délután 16 órától tartjuk. Minden alkalommal nézegetünk ex libriset, alkalmi grafikákat.

Rácz Mária

FELHÍVÁS!

**KÉRJÜK, TÁMOGASSA
MŰVÉSZETBARÁT MUNKÁNKAT,
ORSZÁGOS KIÁLLÍTÁSOK
RENDEZÉSÉT.**

**Tagdíjakat és adományokat a következő
bankszámlaszámra tudunk fogadni:**

Cib Bank Zrt.

10700268-70112139-51100005

Éves tagdíj 5000 Ft

KÖSZÖNJÜK!

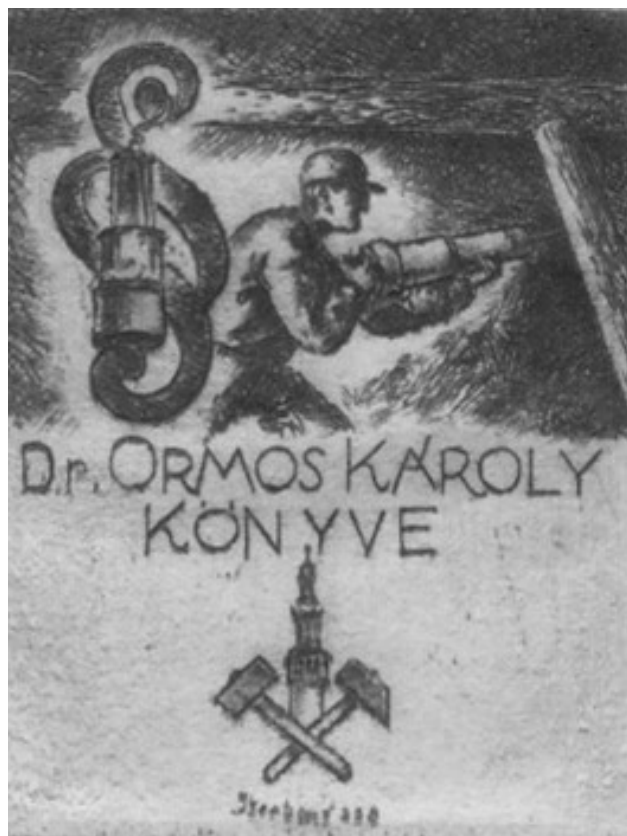
Draho István, op. 626, X2, 65x100 mm, 1965

Dr. ifj. SARKADY SÁNDOR

Az Ormos család kisgrafikái

A bányamérnök apa,
az erdómérnök fiú és a nagybácsi
Sterbenz grafikái

Dr. Ormos Károly a Zólyom megyei Breznóbányán született 1917-ben. 1939-ben jogi diplomát szerzett a Pázmány Péter Tudományegyetemen, mivel bányajoggal szeretett volna foglalkozni. Felsőfokú tanulmányait folytatva a Magyar királyi József nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem bányamérnöki karán 1943-ban szerzett diplomát. Ezt megelőzően rátermettségével, közösségi munkájával a társai bizalmából lett egy egész évfolyam (bányász-kohász-erdész hallgatók) valéta elnöke. 1948-ban az Ipari Minisztérium főmérnöke, 1953-ban a Komlói Kossuth akna üzemvezetője, Komló város elkötelezett fejlesztője volt. A mecseki bányaüzemek összevonása után a pécsi központhoz helyezték, ahol a mérnökség vezetője lett 1978-as nyugdíjazásáig. Ezt követően a Központi Bányászati Múzeum tudományos tanácsadójaként kutatta a bányamérő készülékek történetét és fejlődését. A selmeci diákhagyományok éltetőjeként 1995-ben hunyt el Sopronban.

C3, 57 x 46 mm, 1958

Az Ormos család ajándéka a szerzőnek

Ex librisét saját kérésére, Sterbenz Károly véste rézlemezbe 1958 decemberében. A kisméretű levatonon rögtön szemünkbe tűnik az ötletes kidolgozás. A hatalmas felfüggesztett jogi §-on áll a bányászlámpa. Izmos bányász a táróban fúrójával szemet fejt. A tulajdonos neve alatt a soproni Tűztornyot a bányászkalapács és ék fogja keretbe. Ezek a szimbólumok a mérnök úr foglalkozására utalnak. Ormos megbecsült bányamérnök volt.

Fia, Ormos Balázs ny. igazgató, címzetes egyetemi oktató elbeszélése szerint az ő esküvői értesítőjüket az 1976-os soproni valéta meghívójuk ösztönözte. A borítólapon lévő rajz eredetileg Dr. Pankotai Gábor egyetemi tanár ex librise volt. Aki azt még Sterbenzel készítette el 1967-ben. Pankotai ezt a levatonot használta fel többek között saját újévi üdvözlő kártyájaként is, majd az egyetem különböző meghívóira is rákerült a motívum.

P1, mm., 1976

Valéta meghívó (Pankotai 1967)

Az 1976-ban frissen diplomázott erdómérnök felesége évfolyamtársa, Ormosi Mária erdómérnök lett. Még abban az évben fogadtak örök hűséget egymásnak. Az esküvői értesítőjükön az alapmotívum megmaradt: Sopron örök jelképe (a Tűztorony) és az egyetem főépülete a sudár fenyővel. A meghívó kialakítása Sterbenz ajánlata, terve alapján készült el. Az ifjú jegyespár neve alatt a polgári esküvő színhelye, a két összekapcsolódó gyűrűben a kocsányos tölgy leveléből álló két erdészcsillag került. Ez minden erdómérnök és jelenlegi erdómérnök-hallgató örök jelképe.

A Sterbenz készítette fa dúc Ormos Balázs gyűjteményében

Az erdőmérnök nagybátyja (édesanyja testvére) Dr. Leitner Endre volt. Sterbenz az ő számára 1966-ban készített ex librist. A könyvjegyen a szeretett szülőváros jelképe mellett a hivatására vonatkozó orvosi kigyó magasodik. A nyitott könyvben a tulajdonos kezdő betűivel. A könyvjelzőn a Kossuth címer. (A tulajdonos neve még nem került feloldásra Orbán Anna Ex Libris Sterbenz könyvében) Leitner a soproni evangélikus Líceumban érettségizett. A Pázmány Péter Tudományegyetem or-

vosi karán szerzett diplomát. A fővárosban baleseti sebész lett. 1956-ban mentőorvosként szolgált, a Kossuth téri sortűzkor átlőtték a mentőkocsiját. Ausztriába távozott. Innsbruckban a Tiroli Tartományi Kórház vezető főorvosának nevezték ki. Elsőként alkalmazta a műtéteknél a Kínában megszerzett akupunktúra képzettségét. A tiroli evangélikus egyház presbitere volt.

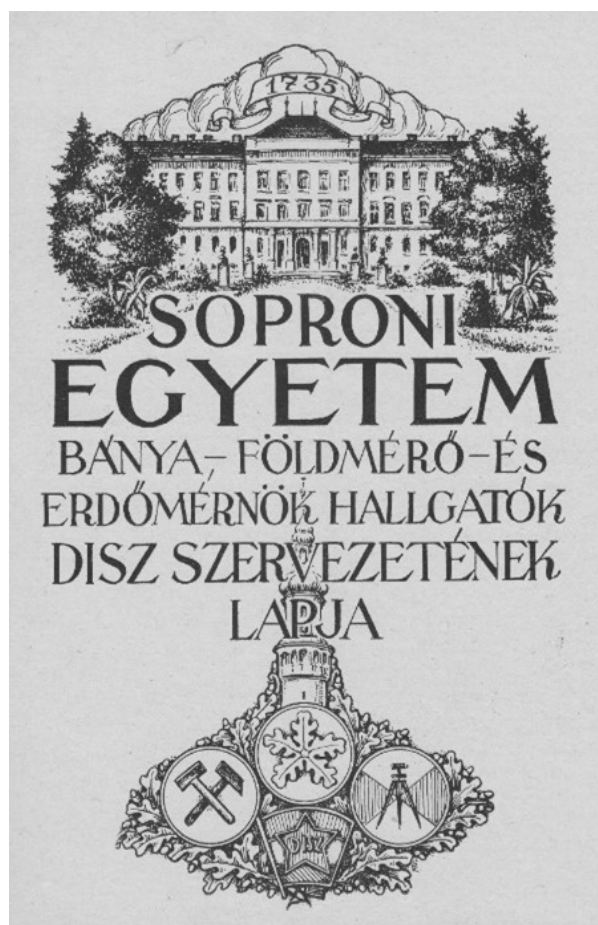
X2 85x43 mm

Ormos család ajándéka a szerzőnek

X2, 120x90 mm, 1976

Az esküvői meghívó, alkalmi grafika Ormos Balázs ajándéka a szerzőnek

Soproni Egyetem lapja
Sterbenz Károly illusztrációival – 1955

ÚJSZÁSZI RÓBERT

Nagy Árpád (3.)

Nagy Árpád csongrádi éve

Negyedik ex librise (Op. 4) a közelebből ismeretlen Kis István nevére készült 1930-ban, linóleumba metszve, ez az első portrés alkotása (a megrendelő talán azonos lehet Mámai Kiss István tanyakutatóval, aki több szempontból is kötődött ekkoriban Csongrádhoz).

Ötödik könyvjegye (Op. 5.) Kováts Matild csongrádi tanítónő számára született 1931-ben. A rajzos klisé kompozíció könyvön ülő kecses nőalakja Haranghy Jenő grafikáit idézi.

Következő lapja (Op. 6.) már nem exlibris, hanem alkalmazott grafikai alkotás (illetve még inkább alkalmazott grafika, mint amennyire önmagában az ex libris is az), amelyet például nyomdai előállítású képeslapon is használt, mint egyfajta magára utaló díszesebb alkotást. Az ugrató, nyergében mezítelen nőt magával ragadó huszár arcán az a „petőfis” modorú bajusz és szakáll tűnik föl, amelyet 1931-ben, e mű készítésekor Nagy Árpád is viselt. Több szempontból is érdekes ez a lap. Ez az első kétszínnyomású alkotása, s ugyancsak az első fametszetű grafikája, amelyen a később oly jellegzetes stíluselemek és technikai megoldások már rögvest jelentkeznek is, így többek között a korai években jellemző, ötvösmunkáin is föllelhető sajátos íves betűkészletet is itt láthatjuk elsőként.

Következő lapja (Op. 7.) Tél József csongrádi tanár, költő számára készült 1931-ben, fametszet. Főlirata kissé nehezen olvasható (Rózsa Gábor opusjegyzékében Jópeti Pál átiratot adott meg, s valóban így is olvasható lenne a kissé archaizáló főlirat amely helyesen: JOSEFI TÉL). A színes nyomaton különös párost látunk.

op. 6

Tonzurás hajviseletű, könyveken ülő szerzetes, amint elcsuklik, öléből lebillenő fóliáns és ujjai közül kihulló lúdtoll dinamizálja alakját, ám mögüle magyaros viseletű angyalleány öleli át, megtartva a barátot, miközben feje fölé sugárzó olajmécsest emel. Érdeemes megfigyelni a szerzetes sujtásos csuháját, amely átértelmezi a kompozíciót, s utal Tél világi mivoltára, illetve a szépíró és amatőr néprajztudós aszketikus alakja is jól megjelenik. Az angyal arca, ruházata sok későbbi Nagy Árpád kisgrafikán is visszaköszön.

A nyolcas opusszámú fametszete szintén színeztet, több színekombinációja ismert, ezeket az összeállításokat valószínűleg a László és Szekeres könyvnyomdában kísérletezve hozhatta létre, akikkel ekkoriban szoros kapcsolatokat ápolt. Az ugyancsak 1931-ben készült, Szotyori és Lisznyói dr. Szotyory Lajos orvos nevére, fába metszett lap nagyobb foltokban és erősebb kontrasztokban gondolkodó megoldásai Nagy Árpád első 1937-1938 előtt készült grafikáin gyakran megjelennek.

op. 5

Így többek között az ugyanekkor, Ferencz Géza erdélyi származású csongrádi tanító nevére készült Op. 9. számú fametszet is ezt a technikát találjuk. Hasonló, de némiképpen részletesebb modorban született az Op. 10. számú fametszet is, amely Bartoss Károly, a Csongrádi Újság felelős szerkesztője könyveibe készült. A szárnyaló Pegazus hátán ülő, azt zabolázó meztelen férfialak egyik kezében dárdát tart, a másikban fáklyát emel (az Op. 2-es fáklyatartójához hasonlóan).

Ugyancsak 1931-ben született az Op. 11. lajstromszámú szignet is, amely a László és Szekeres Nyomda emblémájának készült. A kisméretű fametszet lendületes, dinamikus, kézsajtót hajtó alakjai a maguk egyszerűségében is találó metszésről tanúskodnak. A nyomdával Nagy igen intenzív kapcsolatot tartott fenn, verseskönyvet, prózakötetet tervezett és illusztrált számukra, nyomdai cifrákat készített az általuk nyomtatott újságokhoz.

op. 10

A korábban rendszertelen ütemben, hosszú kihagyásokkal készült ex librisek sora 1931-ben látványosan sűrűsödött, megszorodott. Ez minden bizonnyal a gazdasági világválság ötvösi működésre gyakorolt negatív hatásairól tanúskodik, de azt is jól mutatja, hogy Nagy Árpád könnyedén váltott művészeti ágat, s talált megélhetési lehetőséget.

1932-ben dr. Tari László amatőr régész, fogorvos, későbbi múzeumalapító számára készített egy két menetben nyomtatott, színezett lapot Krisztus alakjával (Op. 12., fametszet). Tari László és családja több mint egy évtizeden keresztül a művész legfontosabb megrendelője volt, számos különféle modorú és technikájú alkotás készült a nevükre. Nem a maecenas és donor hierarchikus viszonya volt azonban ez, hanem igazi barátság, s nem csak a két családfő, de a két família között is. Ugyanezen évben készült Op. 13-as könyvjegye is, amelynek grafikai

része fametszetű, a szöveg azonban nyomdai úton, szedéssel készült (ez a vegyes megoldás csak ezen az egy lapon jelenik meg). A dr. Gálffy Endre (1901-1947. k.), Csongrádon tevékenykedő jogász, újságszerkesztő számára készült könyvjegy finoman vésett, érdekes kompozíció, amelyben a stilizált könyvek szinte templomtornyokká magasodva nyúlnak a belőlük kiáradó emberek fölé.

Itt meg kell, hogy szakítsam az egyébként következetes és akkurátusan pontos lista opusszámok sorrendjét, fölborítva kissé az eddigi rendet. A javarészből Nagy Árpád (illetve idősebbik fia, Árpád Dániel) által összeállított grafikai életműanyagban 47-es számot nyert az a kisméretű alkotás, amelyen egy ifjú hölgy jellegzetes fülbevalós portréját látjuk (ezek a függők néhány ekkoriban, 1932 táján készült illusztrációján is megjelentek), aki valószínűleg a felesége lehet, erre utal az Ex libris Juliae fölirat is. Ez a darab hidegtű technikával készült, de csak utóbb számolták be, mivel fölül „Első próba 1932. V. 5.” szöveg szerepel. Az Op. 48-as néma lap az előzőhöz hasonló kisméretű rézkarc, amelyen tűz mellett ülő vitézet láthatunk. Valójában ez a lap is korábbi, Rózsa Gábor szerint a Tari gyűjteményben egy imígyen ajánlott példánya volt található: „Kísérlet rossz papíron, rossz festékkel és főleg rossz tudással. Nagy 932.” Bár itt-ott kissé még bizonytalan volt karctűje, mégis kiváló stílussal és technikai érzékkel munkálta meg a rézlemezeket.

Az Op. 14. számú klisé ex libris egy Kovács Imre nevű, közelebbről ismeretlen mérnök számára készült 1933-ban, akit körzőjével mérve könyvön ülve ábrázolt a mester, lábai előtt szétszórott fogaskerekek, mögötte bagoly kandikál.

op. 14

DR. HORVÁTH HILDA

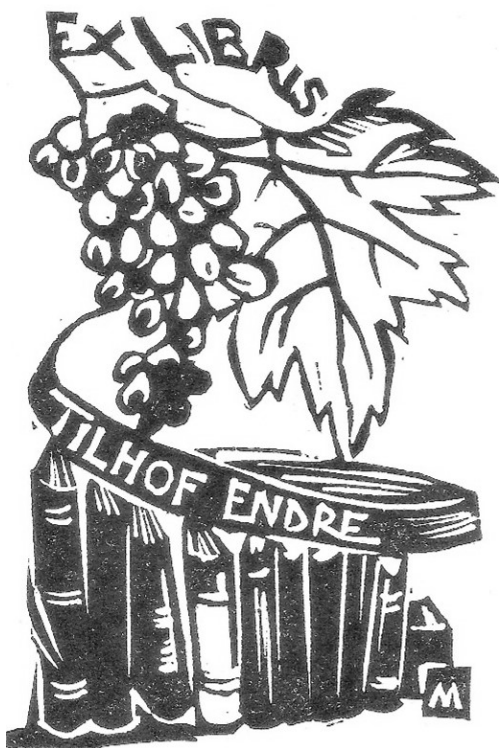
A Tanár Úr, Medgyesy Miklós

(1933-2002)

az ajkai KBK alapítója emlékére

Nekem mindörökre Tanár Úr marad, így, nagybetűvel, egykori gimnáziumi tanárom, Medgyesy Miklós grafikusművész, rajztanár. Sokoldalú életművet hagyott maga után, hiszen hihetetlenül aktív volt. Művész, s amellet igazi tanáregyéniség, aki nemcsak tanított, hanem szelíd szóval, bölcsességgel, kedves humorral nevelt.

Ajkán 1972 óta a Vörösmarty Általános Iskolában és a Bródy Imre Gimnáziumban tanított. Kezdeményezésére mindkét helyen volt iskolagaléria. Lelkiismeretes, kiváló tanári munkájáért 1984-ben miniszteri elismerésben részesült. Előfordult, hogy amerikai szakemberek vettek részt a rajzóráján, és példaszerűnek tartották.

X3, 90x55 mm,

Javaslatára jött létre 1980-ban a KBK ajkai csoportja, amely akkor a városi könyvtár és igazgatója, Tilhof Endre támogatását élvezte, s mind a mai napig a kisgrafika fontos bástyája az országban. Tanár Úr a kisgrafikákon túl szabadgrafikákat is készített, továbbá számos érem, plakett, emléktábla fűződik a nevéhez, sőt a szobrászat terén szintén maradandót alkotott.

Felhívta a figyelmet Ajka és környéke még meghagyott emlékeire, hiszen a szocialista városépítésnek a település jó része áldozatul esett: a Nirnsee kastélyt, az üveggyári kolóniát egyaránt letarolták.

X3/2, 114x75 mm, 1986

Tetőled függ, ki erre jársz... (Bourdieu-tól idézett) címmel 1986-87-ben sorozatot indított a környékbeli látnivalókról, természeti és épített örökségünkről. A Balatonfelvidék különleges építészeti emlékeit, Veszprém vármegye kolostor- és templomromjait érmeiken mintázta meg. E sorozatát a vatikáni éremtár őrzi.

Az Ajkai Városszépítő Egyesület alapítójaként, képzőművészeti szakosztályvezetőjeként előadásokat tartott, publikált, kirándulásokat szervezett. Kis kiadványt állított össze – saját fotóival illusztrálva – a parkokban gazdag Hild-érmes város köztéri szobrairól, amelyek közül többet 2020-ban az ajkai KBK jubileumi találkozóján a jelenlévők Padné Szabó Mária vezetésével tekinthettek meg. A kis füzetben saját alkotásai közül a Vörösmarty Általános Iskola udvarán 1988-ban felállított fa emlékoszlop és a városligeti bazaltoszlop szerepel.

Tanár Úr életének központi motívuma a fa volt, grafikáinak gyakori főszereplője. Ugyanakkor szívesen dolgozott magával a fával, fejfákat, emlékfákat faragott az őserőt sugalló anyagból. (Molnár Gábor író fejfája Ajkacsingervölgyben, a tósokberéni templom melletti emlékfák 1995. etc.).

Reliefjei közül az ajkai kórházban látható a névadó dr. Magyar Imre emléktáblája (1990). S még megadatott neki, hogy halála előtt szülővárosa, Kapuvár számára bronz domborművet készítsen az elpusztult, elpusztított harangok emlékére (2001). Érmek, plakettjei a tőle megszokott igényességgel, mély elkötelezettséggel, hittel és tisztelettel készültek: Bartók Béla, Kós Károly, Fekete István, Bródy Imre, Bercsényi Miklós – az utóbbiak ajkai iskolák számára.

Még ma is látom, amint elmélyülten hajol a linóleum fölé, s hallom sajátos hangját, látom mosolyát. Ez a derűs,

színtiszta, sugárzó emberség, és családjának hagyományai tették elhivatottá, hogy 1989-ben Ajkán Kós Károly néven cserkészcsapatot szervezzen, s a fiatalokat a környék kevésbé ismert vidékein táboroztassa, s az életre nevelje. Hírük az ország határain túlra is eljutott. S nem véletlen a név: Erdélynek, a székelyeknek nagy tisztelője volt. Mikor 1988-ban Celldömölkön megnyílt önálló tárlata, egyik grafikájának sokszorosított példányait eladásra, a belőle származó jövedelmet erdélyi menekültek javára ajánlotta fel.

Finom vonalrajzai, igényes szabadgrafikai mellett ex librisei egy-egy ötlet, szellemes sugallat nyomán születtek meg, s céltudatos, lényegre koncentráló művek lettek. Felidéznek a puritán kisgrafika mestere, Gordon Craig azon gondolatát, hogy a könyvjegy csak egy motívum legyen. Tanár Úr ex libriseit határozott, világos kompozíció jellemzi, olykor piros színnel kiemelt részlettel. Alkotott ex librist az Ajkai Városi Könyvtárnak, feleségének, Varga Éva zongoratanárnőnek és sok kedves ismerősnek, barátának.

X3, 65x45 (115x70) mm

Bár nyugdíjba vonulása után a cserkészletnek és az alkotómunkának élt, a „tanítástól” mégsem szakadt el teljesen, hiszen az Ajkai Képzőművészeti Egyesület (korábban Amatőr Művészek Egyesülete) mentora, az egyesület művészeti vezetője volt.

Nagy megtiszteltetés és meghatározó élmény volt számára, hogy II. János Pál pápa magán meghallgatáson kétszer is fogadta, s így pár művét közvetlenül adhatta át a Szentatyának. 1991-ben a kiállítók között szerepelt Szombathelyen a II. János Pál pápa tiszteletére rendezett modern egyházművészeti kiállításon. Kevesen tudják, hogy a jeruzsálemi Szent Lázár katonai és ispotályos lovagrend lovagja volt.

X3, 125x87 mm

Tanár Urat hite, tisztessége, szakmai alázata, áldozatkészsége nemcsak a szűken vett szakmában, hanem széles körben elismertté tette, igen sokan szerették. Őszinte emberségét ismerte el az ajkai közvélemény s a civil szervezetek, amikor 2000-ben senior kategóriában a legnépszerűbb ajkai polgár lett.

Műveit számos egyéni és csoportos kiállításon csodálhatta meg a hazai és a külföldi közönség, Kapuvártól Veszprémig, Ajkától Budapestig, kisgrafikai alkotásait tekintve pedig Gentilétől Maniláig. Ott volt a ceglédi országos kisgrafikai kiállításokon, az ajkai tavaszi tárlatokon. 1999-ben a Közép-dunántúli tárlaton nívódíjat kapott. Örömmel állította ki műveit egy-egy művésztersárral együtt, így Renner Kálmán éremművésszel illetve Fábry János üvegművésszel.

Több ízben ért az a megtiszteltetés, hogy kiállításai megnyitására engem, az egykori tanítványt kért fel (1986. Sopron /közös tárlat Fábry Jánossal /, 1995. Budapest /siroki alkotótábor kiállítása/, Ajka /Vörösmarty galériában közös kiállítás/, 1998. Budaörs, 2000. Veszprém). Sokat köszönhetek neki, aki aztán családunk barátja lett: Tanár Úr készített fel művészettörténetből a sikeres felvételire, és hitt bennem, amit sohasem felejték el.

Bár ő már több mint két évtizede nincs velünk, művei örömmel, megnyugvással, lelki békével örvendeztetnek meg bennünket és utódainkat, így kötve össze múltat, jelent és jövőt. Tanár Úr tudta ezt, fontosak voltak számára a gyökerek, ezért is kutatta nagy lelkesedéssel a családfáját. Eleit a meggyeskovácsi Medgyesiek között lelte meg – az én anyai felmenőim faluja, Rum tőszomszédságában. Bronz reliefet készített a kis vasi faluba, az ősei által 1307-ben emelt templomba. Büszke volt Medgyesi Miklósról, a Képes Krónika rajzolójára.

2002-ben az ajkai KBK kiállítás-sorozatát indított egykori alapítója emlékére. A kisgrafika-gyűjtők később sem feledkeztek meg róla, több ízben bemutatták és szeretettel őrzik műveit (60 év – 60 kép kiállítás 2018-ban etc.).

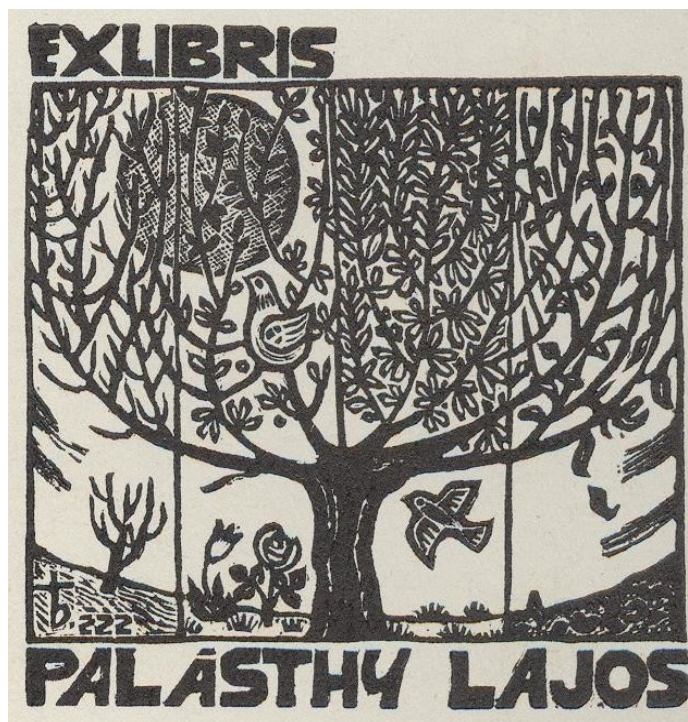
PALÁSTHY IMRE

www.exlibrismuseum.hu

Értékmegőrzés

Az Exlibrismúzeum ötlete onnan ered, hogy megőrizzük az utókornak az elmúlt kb. 150 év exlibrisművészetét. Az induláshoz Palásthy Lajos (1931-2020) exlibrishagyatéka szolgált alapul. Palásthy Lajos a gyűjtés elkezdésekor (1959) több művésztől és gyűjtőtől is kapott grafikákat az induláshoz. Utána módszeresen kezdte gyűjteni a lapokat. Kollégái, barátai, ismerősei, gyűjtőtársai révén gazdagította gyűjteményét. Maga is rendelt művészekről saját névre és különböző alkalmakra ex libriseket, alkalmi grafikákat. Ezekből kb. 150 exlibris készült, melyeket az Exlibrismúzeumban az első 150 exlibrisként tudják megtekinteni, időrendben. Jónéhány művész ajándékba is készített a nevére lapokat, mikor már tekintélyesebb gyűjteménye lett.

ORIOLO M. DIVI – op. 222, X2, 52x52 mm, 1983

Előfordult, hogy Palásthy Lajos egy-egy kisebb gyűjteményt is megvásárolt, pl. Dorogi Márton (1911-1980) kb. 2000 db-os gyűjteményét 1980-ban. Pinterits Károly (1869-1931) tanár és törvényszéki írásszakértő (grafológus) exlibrisgyűjteményét halála után három gyermeke közül a legidősebb, Pinterits Tibor (1897-1942) gyarapította tovább haláláig. Ez a gyűjtemény 52 nagyakalú dobozban 13.000 exlibrist tartalmaz, és hat leltárfüzet tartozik hozzá. Nagy gyarapodást jelentett 1981-ben, amikor Pinterits Tibor (1897-1942) gyűjtő hagyatékát a kései örökösöktől Palásthy Lajos megvásárolta. A Kadosa-hagyatékából (1985-ben) kb. 500 db, Dániel Viktortól 1988-ban kb. 470 db, 1996-ban Fery Antal (1908-1994) művész hagyatékából kb. 500 db exlibris került Palásthy Lajos gyűjteményébe. A gyűjteményt tovább gyarapítottuk pl. Poór Ferenc (1931-2021) hagyatékából származó exlibrisekkel 2021-ben. Még ugyanebben az évben kaptunk Kanadából kb. 80 exlibrist: a gyűjtő vitéz Draskóy Draskovich Ferenc (1894-1967) volt, és fiától, Draskóy Györgytől (1930-) Kanadából kaptuk a hagyatékot.

KERESI FERENC – X3, 135x90 mm, 2003

Említésre méltó anyagot kaptunk a debreceni Keresi Ferenc művész úrtól is, aki kb. 300 exlibrist adományozott a múzeumnak 2022-ben.

Érdekességgént említjük meg, hogy 2022-ben egy japán művész, HAMANISHI, Katsunori 浜西勝則 (1949-) 101 db exlibrist küldött munkáiból az Exlibrismúzeumnak. Szintén nagy anyagot kaptunk a lengyel BĄK, Krzysztof Marek (1977-) és felesége, HANDZLIK-BĄK, Katarzyna (1975-) munkáiból is. 2023-ban egy másik, kb. 2000 db-os hagyaték került az Exlibrismúzeumba, a német Hartmut Polenz (1940-2021) teljes exlibrishagyatéka. Azóta is a világ szinte minden tájáról érkezik exlibris, pl. Brazíliából, Németországból, Kanadából, Ausztriából, Olaszországból, Spanyolországból, Argentínából, Lengyelországból több művésztől is, Oroszországból, Ukrajnából, Szerbiából, Japánból küldtek művészek alkotásaikból.

SÓS ZSIGMOND – X2, 87x54 mm, 1981

De a gyűjtemény nemcsak művészek által gyarapszik, hanem gyűjtők adományai által is. Került a gyűjteménybe Sós Zsigmond (1935-2021) halála után hagyatékából néhány grafika és szakirodalom is egy magyar gyűjtő jóvoltából. (Érdekesség, hogy a 60-as évek elején Sós Zsigmond egy szobában dolgozott gépészmérnök-ként Palásthy Lajossal, majd később disszidált Németországba és ott is halt meg.) Azonkívül további magyar, lengyel, olasz, finn stb. gyűjtők lapjai kerültek be a kiállított anyagok közé!

Az Exlibrismúzeum anyagát csere útján is bővítjük, gazdagítjuk: duplumainkat elcseréljük gyűjtőkkel, így két olasz, egy finn gyűjtővel cseréltünk említésre méltó, jelentősebb mennyiségben (kb. 2000 db). Magyar gyűjtők közül Harmath Gábor (1938-) úrral cseréltünk nagyobb tételben.

A gyűjtemény rendszerezése

A Palásthy Lajos által gyűjtött grafikák megszerzésük után leltárfüzetbe lettek bevezetve, az alábbi adatokkal: kitől és mikor került a gyűjteménybe, milyen technikájú, és egy leltári szám.

A lapok kisebb dobozokban vannak. Magyar és külföldi dobozok. Ezen belül is egy-egy doboz egy kezdőbetű. Néha, ha nem fért egy dobozba a sok lap, akkor két, esetleg három doboz is van az adott kezdőbetűből.

Egy-egy dobozon belül borítékban vannak a művészek munkái, ha számos lapja van. Ha csak kevesebb, akkor boríték nélkül. Egy művész alkotásai abc rendben

vannak rendezve a lap tulajdonosa szerint. Ha egy művészől nagyon sok lap gyűlt össze, akkor különálló dobozba került át az anyag.

A Pinterits-gyűjtemény nagyméretű, könyv alakú, álló dobozokban van egy külön szekrényben. Ez a gyűjtemény háború előtti ex libriseket, grafikákat tartalmaz. Az anyag (exlibrisek) kb. a fele bordó vagy szürke paszpartura van ragasztva. A többi lap csak ezek között van. A szürke paszpartukra rá van írva a művész neve, a bordókra nincs. Ehhez a gyűjteményhez hat leltárfüzet tartozik, az alábbi címekkel: A Pinterits-gyűjtemény, Magyar (feliratú) füzet, Művészek munkáinak katalógusa I., Művészek munkáinak katalógusa II., Külföld I., Adolf KUNST hiányjegyzék. Ezek részben megkönnyítik a grafikák azonosítását, de nem mindig, mivel nincsenek jelölve a grafikák, így nem tudni, melyik név kihez, melyik exlibrishez tartozik.

Feldolgozás közben további rendszerezést vezettünk be a még könnyebb, gyorsabb visszakeresés érdekében: kisebb egységeket a feldolgozásuk sorrendjében megjelöltünk. Így kb. 20-50 db-os egységeket képezve egy-egy dobozon belül, akár 2 perc alatt megtaláljuk a kérdéses grafikát. A keresést a számítógépen lévő adatbázisban véghezvük, és a megtalált grafika sorszáma és leltári száma alapján vesszük elő a kérdéses dobozt, azon belül pedig pillanatok alatt a megfelelő grafikát.

SÓS ZSIGMOND: a képen balról a házunk és középen az udvarunk látható az utcáról bejövet

További exlibrisgyűjtemények

Az Exlibrismúzeum jelenleg a világ legnagyobb képes exlibris adatbázisa (a kb. 64-66.000 exlibrisből eddig kb. 58.000 db tekinthető meg). Öt év alatt nem találtunk nagyobbát az interneten. Az Exlibrismúzeumhoz hasonló gyűjteményekből jónéhány van a világban. A legjelentősebbek Magyarországon: az Iparművészeti Múzeum kb. 70.000 db-os gyűjteményéből kb. 15.400 db tekinthető meg a honlapjukon. Az OSZK kb. 12.000 db-os gyűjteményéből kb. 3500 db tekinthető meg a konyvjegytar.hu oldalukon.

A külföldiek közül kiemelkedik az eddig talált legnagyobb adatbázis, kb. 120.000 db exlibris, melyből csak 27.000 db tekinthető meg, a többi képek nélkül, csak adataival, ez Genot Blum orvos hagyatéka az exlibrisportal.moenchengladbach.de oldalon. A gyűjtemény kezelőivel havi kapcsolatban vagyunk. Várják magyar művészek írásos hozzájárulását, hogy a gyűjteményükben már meglévő alkotások képanyagát megjelentessék. (Az info@exlibrismuzeum.hu címen további segítséget tudunk nyújtani ehhez! Éljenek a lehetőséggel!)

Kiseb, de több exlibrist tartalmaz a dán múzeumi gyűjtemény, mely 32.000 exlibrist mutat be képekkel: art-exlibris.net. Sajnos 2019 óta nem frissült, és érdeklődésünkre elmondták, hogy nincs rá kapacitásuk, pedig nekik állítólag 450.000 exlibrisük van, de nem érhető el a neten. Ráadásul 2024 áprilisában végleg megszűnt a honlap, már nem is érhető el az adatbázisuk!

Jelentősek a lengyel könyvtárak exlibrisgyűjteményei, melyek egy jó része elérhető az interneten. Az Exlibrismúzeum honlapján a www.exlibrismuzeum.hu oldalon a További gyűjtemények menüpontban felsorolunk jópár gyűjteményt a teljesség igénye nélkül. Szinte lehetetlen minden apró, pár száz darabos gyűjteményt felsorolni, de ilyenekből is ezres nagyságrendben találtunk már.

Az Exlibrismúzeum jelentősége

Az Exlibrismúzeum létrehozásával, mint már a bevezetőben említettük, célunk a jövő számára megőrizni az enyészettől az exlibriseket. Hogy ne válják szemétté, ne tüzeljék el, ne dobják ki pl. az örökösök stb. Méltó helyre kerülhessen egy-egy exlibris, exlibrisgyűjtemény, exlibrishagyaték.

Bemutathassuk a nagyközönségnek és ne egy fiók mélyén lapuljon évtizedekig (jó esetben!), hanem mindenki gyönyörködhesse benne, hiszen a művész ezért készítette! A múzeumokban pedig valahol a raktárakban porosodnak, nem foglalkoznak velük, nem dolgozzák fel.

A magyar múzeumokat már szinte mind megkerestük, de egyikük sem vállalkozott a néhány száz vagy néhány ezer darabos exlibrisgyűjteményük feldolgozására...

Továbbá azt a célt tűztük ki magunk elé, hogy ha már bemutatjuk az exlibriseket, valahogy tájékozódni is lehessen köztük, ne csak egy hatalmas kép- és adathalmaz legyen.

SÓS ZSIGMOND – X2, 87x54 mm, 1981

Feladatul tűztük ki, hogy a lehető legtöbb jellemzőjét megadjuk a grafikáknak: készítő művész, megrendelő (akinek a nevére szól a lap), milyen technikával készült, mikor készült, opuszszáma (ha van), melyik évben készült, mérete, színes vagy fekete-fehér, és egy leltári szám (ha volt, azt írjuk be, ha nem volt, adtunk neki, hogy visszakereshető legyen), kinek a gyűjteményéből (hagyatékából) származik (ha azonosítható volt), egy megjegyzés (pl. a grafika hátán magyarázó szöveg, egyéb feljegyzés volt...) és egy téma mezőt (hogy tárgyszavakra is lehessen keresni, de jelenleg még nincs kitöltve, a későbbiekben tervezzük elvégezni ezt a munkát).

STETTNER BÉLA – op 35, X3, 73x100 mm, 1959

Ezen adatok mindegyikére lehet keresni a honlapon az adatbázisban. Ezáltal lehetőség van egy adott exlibrist kikeresni az adatbázisból bármilyen szempont szerint. Mint egy középiskolai növényhatározót, úgy lehet itt is a keresőt használni. A feltételek megadásával egyre pontosabb találatokat kapunk. Minél több mezőt töltünk ki, annál pontosabb a találati lista. És mi van akkor, ha nincs semmilyen felirat egy grafikán? Akkor kezdjük a méret felől a keresést! Mivel nem lehet pontosan lemérni egy grafikát, 1-2 mm pontatlanság mindig lesz, be lehet állítani plusz/mínusz értéket a mért értékhez. Így nagyobb valószínűséggel előkerül a kívánt grafika. Tervben van a művészek listája menüpont létrehozása is, melyben a jövőben a gyűjteményben szereplő művészekre is lehet majd keresni részletesen: tartalmazni fogja a vezetéknevét, keresztnévét, szül. és halálozási idejét. Ekkor majd lehetőség lesz arra is, hogy pl. egy aláírt grafikán ha csak egy-két betűt tudunk elolvasni a művész aláírásából, ki-listáztathassuk azokat neveket, melyek tartalmazzák az általunk felismert betűket... Vagy a szignója csak két betű, a vezeték- és keresztnéve, akkor felsorolthatjuk, mely művészek jöhetnek szóba...

Szívesen állunk a gyűjtők rendelkezésére grafikák (exlibrisek) azonosításában, ha továbbra sem boldogulnak vele. Ha megküldi az exlibris lefotózott képét, segítünk a művész meghatározásában! Küldje el az info@exlibrismuzeum.hu címre és mi visszajelzünk. Amennyiben az adatbázisunkban az Exlibrismuzeum.hu oldalon hibát,

elírást, elgépelést, tévedést fedez fel vagy ismeri az általunk fel nem ismert művészt, kérjük, írja meg, ossza meg velünk tudását!

Örömmel várjuk művészek alkotásait, hogy közkinccsé tegyük honlapunkon! Kövessék naprakész híreinkért az Exlibrismúzeum facebook oldalát, a www.facebook.com/Exlibrismuzeum oldalt, ahol közhírré tesszük legújabb szerzeményeinket, hírt adunk legutolsó feldolgozott anyagjainkról, kiállításokról, pályázatokról stb.

A közzétett híreinket megosztjuk még kb. 27 nemzetközi, exlibrissel foglalkozó facebook csoportban, melyeknek összesen kb. 132.000 követője van! Így próbáljuk meg a nagyvilágban is népszerűsíteni művészeinket és az exlibrist, mint művészetet!

Az Exlibrismúzeum gyűjteménye előzetes időpontegyeztetést követően látogatható, megtekinthető, kutatható. Elérhetőségünk: info@exlibrismuzeum.hu, itt várjuk jelentkezését, ha exlibrist küldene postai úton vagy betekintene a gyűjteménybe.

**Kellemes időtöltést,
jó böngészést kívánunk!**

Exlibrismúzeum

www.exlibrismuzeum.hu

info@exlibrismuzeum.hu

www.facebook.com/Exlibrismuzeum

ÜRMÖS PÉTER – X3, 117x70 MM, 2002

BEMUTATKOZIK

Palásti Erzsébet

grafikus és festőművész

2. rész

Egyéni kiállításom volt az Újpest Galériában, mivel átmenetileg ott is éltem, alkottam és részt vettem az ottani Egyesület munkájában. Fontos egyéni kiállításom volt Pesterzsébeten a Gaál Imre Galériában. Édesapám halála óta visszaköltöztem Újbudára és itt tudok igazán alkotni.

Édesanyám szelleme is segít munkámban és életvitelemben. Ő sajnos korán elment és ez mély megrázkódtatás volt akkor számomra. Rajzaim feketék és drámaiak lettek a gyász hatására, de ma már inkább az életének szép emlékeire, tanító jó szavaira és szeretetére gondolok vissza.

Itthon Újbudán az a megtiszteltetés ért, hogy a helyi TV készített rólam egy portréfilmet, mely a You Tube-on látható. Tagja vagyok a Facebook művész közösségének és itt figyelt fel rám Balaji Károly erdélyi grafikusművész kollégám és elismeréssel segít.

Számos művésztelep meghívott vendége voltam. A Velemben lévő Novákválvi művésztelepen is dolgoztam Trianon témában, ahol festményemet Novák Tamás műgyűjtő megvásárolta az ottani Magyarország Galéria részére. Részt vettem a felvidéki szervezésű Trianon vándorkiállításon, ahol fa szoborral jelentkeztem, melynek címe: „Az Élet és a Béke kardja”. Ez a munkám a Trianon Múzeum tulajdona.

Fából készült kispasztikáimat már többször bemutatam egyéni kiállításaimon. Eredményesen vettem részt a Kitelepítések'70 c. vándorkiállításon Szlovákia több városában, Budapesten és Győrben. Alkotómunkámban meghatározó a nemzeti sorskérdések képi úton való feldolgozása és bemutatása, ezért vettem részt Kiskörösön a Petőfi Szülőház és Emlékmúzeum pályázatán, ahol 2017-ben a Város díjában részesültem.

Anyai nagyapám, Kriszta Demeter Temesváron született, ott élt sokáig, de a népvándorlás őt is magával ragadta, 4 nyelven beszélt, kétszer megjárta Amerikát, majd hazatért Nagymamához és Szeged mellett telepedt le. Az ő emlékére is festettem egy nagyméretű képet az erdélyi művésztelepen és ki volt állítva a kézdívsárhelyi Incze László Céhtörténeti Múzeumban. Kisteleken született az Édesanyám. Elvégezte a szegedi Tudomány Egyetem jogi karát, ahol doktorátust szerzett, majd felköltözött Budapestre, hogy a Műcsarnokban élje le az életét és utat mutasson nekem a művész pályához.

Én most itt élek és dolgozom. Ez alatt az évek alatt egyik legkedvesebb munkám Toszkánához köt. Több alkalommal is meghívásra részt vettem a nemzetközi kisgrafikai tárlataikon, illetve 3 metszetemmel eredményesen szerepeltem 2021-ben a DANTE 700 pályázaton. Ezek a kiállítások Toszkána számos városában kerültek bemutatásra. Ez a folyamat 2023-ban is folyamatosan

tart. 2021-ben Visegrádon a CIRCUS FLOW kiállításon nagyméretű festményemet megvásárolta a Múzeum. 2021-ben az MMA támogatásában részesültem.

Grafikai munkásságomba a digitális korszak később lépett be, de ma már eredményeket is tudhatok magaménak. Jelentős számomra, hogy a MET szekszárdi kiállításain is szerepelhettem, de külföldi országokba is eljuttotak nyomataim. Amerikába, Törökországba, Romániában a Székelyföldi Grafikai Biennáléra, Kovásznára és Marosvásárhelyre, Kínába, Koreába, Oroszországba és Alexandriába is. Veszprém – Balaton Európa Kulturális Fővárosa 2023-ban. Ez alkalomból rendezték meg Balatonfüreden a Nemzetközi Miniatur Fesztivált, ahol 10 lapból álló digitális sorozatommal Grafikai Különdíjat kaptam.

Digitális nyomatot állíthattam ki a Szegedi Nyári Tárlaton 2023-ban. Amerikában – New Yorkban a DADA mozgalom tovább él és vegyes technikájú digitális nyomatokat a háború ellen beválogatták a nemzetközi kiadványba, illetve az egész világon bemutatásra kerül 2023-ban az esemény.

Törökországban évek óta kiállítok Nigde városában nemzetközi tárlatokon a Béke jegyében. 2023-ban 2 alkalommal is megtörtént.

Festményeimmel, illetve metszeteimmel rendszeresen részt veszek a Hatvani Galéria Országos kiállításain. 2023-ban a Portré Biennálén számomra nagyon kedves festő példaképemről készült portrémat állíthattam ki, címe: Homage Andrej Rubljov. Fialat pályakezdőként ő volt számomra az a hatás, mely azóta is tart és kikerülni nem tudom. A művészethez való viszonyulása, a mesteriség tisztelete, az emberi becsületessége, a nehéz időkben is kitartani tudása példaértékű. Őszintén remélem, hogy ha eddigi életem során mindig „velem volt”, talán most már „nem hagy el” és kitart mellettem. Ez független a művészi technikáktól, műfajoktól, tendenciáktól, mert igaz embernek maradni a művészetben tudni kell. Ezért fordulok vissza hozzá gyakran és mind gyakrabban. Ezért álmodtam meg ismeretlen arcúját a magam számára. 2023-ban Magyarország mellett az alábbi országokban állítottam ki: Románia, Lengyelország, Oroszország, USA-New York, Olaszország, Törökország, Egyiptom, Argentína, Korea, Kína.

Az a megtiszteltetés ért, hogy Olaszországban, Milánóban a Leonardo da Vinci Múzeumban 2024. április 13-án NEMZETKÖZI LEONARDO DA VINCI DÍJAT vehettem át. Ezt köszönöm az életnek, a Hazámnak, a nemzetközi zsűrinek, és mindazoknak, akik a hosszú évek alatt mellettem álltak és segítettek művészi hitem megvalósításában.

Mobil T: +36-70-256-2393 Email: palasti.er@gmail.com

FACEBOOK: www.facebook.com/erzsebet.palasti.9

YOUTUBE: <https://youtu.be/C3Rp1FMIRjY> INSTAGRAM:

<https://www.instagram.com/57palasti.er/> WEBGALÉRIA:

<https://webgaleria.hu/Erzsebet>

RÖVID HÍREK

PALÁSTI ERZSÉBET 2024. június 12 -én Olaszországban, Velencében Nemzetközi „PHOENIX”-díjat vett át. Az ünnepségen bemutatásra került DIMENZIÓVÁLTÁS című cgd, 50x50 cm-es digitális grafikája. GRATULÁLUNK!

Ex libris – emléke

Az informatika világában, amikor a papíralapú információhordozók fokozatosan kiszorulnak, a hagyományos könyvek helyét átveszik az e-könyvek. Már az otthoni könyvtárak is eltűnőben vannak, s helyükbe lép az internet. A hagyományos könyvtárakban dolgozó könyvtárosoknak talán fáj egy kicsit a szíve, hogy a papíralapú könyvek lassan, lassan kimennek a „divatból”, és velük együtt a szép művés könyvjelzők, olvasásra csábító könyvborítók.

De vajon az ex libriseknek is vége lesz?

Hiszen az elektronikus könyvekbe nem lehet ex librist ragasztani. Ennek ellenére ez a könyvvel szorosan összekapcsolódó, aprócska papírlap még ma is él. Sokan gyűjtik, és újak is készülnek. Egy fővárosi könyvtár dolgozóinak az az ötlete támadt, hogy minden nyugdíjba vonuló kollégát meglepjenek egy egyedi, személyre szóló könyvjeggyel.

A könyvtárban dolgozó **FRISCH SÁNDORNÉ** rajzolta meg az ex libriseket. Segítségére volt minden kolléga, hogy a nyugdíjba vonuló könyvtáros ex librisére a reál legjobban jellemző motívum kerüljön. Az ajándék óriási sikert aratott. A könyvtárban minden dolgozó ex librist szeretett volna, de hagyományt teremtve csak a nyugdíjba vonuló könyvtárosok kaphatnak.

Kovács Györgyi

A Ráday Mihály Város- és Faluvédő Szövetség 2024. július 11-13-án Cegléden tartotta a XLI. Országos Találkozóját

Tagársunk, dr. JUHÁSZ ISTVÁN a helyi értékek szekciójában Nagy László Lázár grafikai világa címmel mutatta be az öt éve elhunyt grafikusművész tevékenységét. Az előadásnak a Kossuth Múzeum adott otthont.

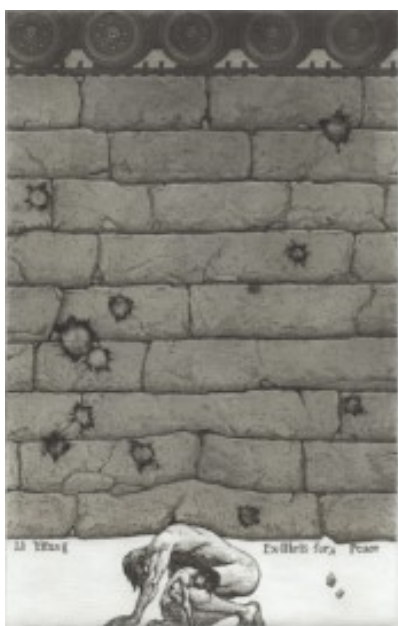
NAGY LÁSZLÓ LÁZÁR grafikusművész a Ceglédi Városvédő és Szépítő egyesületnek is tagja volt. Így vallott erről: „A városvédők népes csoportjának az 1990-es évek vége felé lettem tagja. Aktívan munkálkodtam, természetesen elsősorban a képzőművészet területén. Emléklapokkal örökítettem meg a különböző, de nem Cegléden rendezett eseményeket is. Kirándulásainkról filmet is készítettem (szöveg, vágás, zene, stb.) rajzaimban igyekeztem elsősorban Cegléd jellegzetes védett épületeit, de más városok „épített örökségét” és tájjellegét is rögzíteni.”

A 2024
FISAE
 VILÁGTALÁLKOZÓ
 MALLORCAI
 KATALÓGUSÁNAK
 MAGYAR
 VONATKOZÁSÚ
 EX LIBRISEI
 ÉS A
 GYŐZTES MŰ

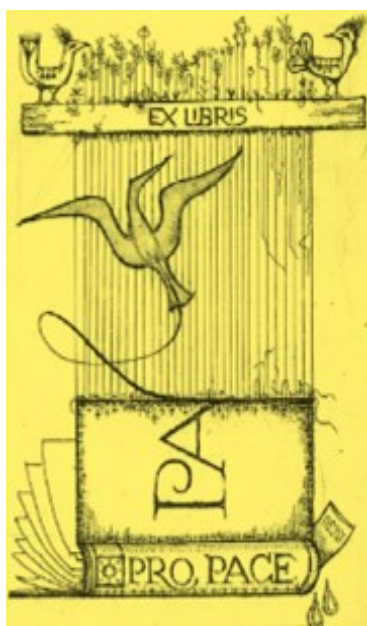
HAVASI TAMÁS, C3, 100x170 mm, 2024

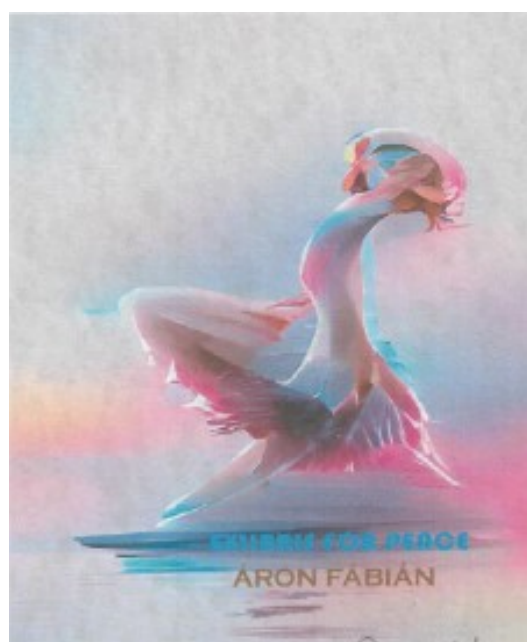
LI YITANG – C3C5

BALAJTI KÁROLY – CRD

MOLNÁR ISCSU ISTVÁN – C3

BÍRÓ ILDIKÓ – CGD